

Phare

NROS

13 let na společné cestě

Obsah

Předmluva	2
Co je Phare a jeho Program rozvoje občanské společnosti?	5
Co je NROS?	7
Phare a NROS – 13 let na společné cestě	8
(s Lucií Vopálenskou hovoří pamětníci)	
Phare – Program rozvoje občanské společnosti v číslech	22
Výňatky z auditů	25
Phare a jeho příjemci	26
(vzpomínají neziskové organizace – realizátoři projektů)	
Phare a Transition Facility, a co bude dál?	37
Phare a jeho lidé v NROS	40

Phare
NROS

13 let na společné cestě

Milí čtenáři!

To, co držíte právě v rukou, není další ze sem tam nudných výročních zpráv, které možná dostáváte od nejrůznějších nadací, včetně té naší. Není to – pravda – ani poutavý román s kriminální zápletkou, jaký byste možná přivítali. Právě jste otevřeli publikaci plnou vzpomínek a ohlédnutí za 13 lety, po které lidé z NROS (Nadace rozvoje občanské společnosti) rozdělovali mezi české „neziskovky“ peníze z evropského programu Phare.

Bylo to 13 let usilovné práce, osobního nasazení, radostí i strastí. Dnes už jde o minulost. Jenže minulost zaznamenáníhodnou, poněvadž důležitou. Abychom se mohli stát členskou zemí Evropské unie, museli jsme coby Česká republika splnit určité požadavky, resp. na jejich splnění alespoň začít pracovat. Nezávislá justice, parlamentní demokracie, svobodné volby – to jsou kritéria, která nám dnes připadají již naprosto samozřejmá. Opravené silnice, čisté železnice, zdravé životní prostředí, fungující podniková sféra – to jsou některé z dobře známých cílů, ke kterým se po léta kontinuálně přibližujeme. A občanská společnost? Málokdo ví, že i fungující občanský sektor, opírající se o svobodně vzniklé organizace a respekt k základním lidským právům, byl jednou z podmínek přijetí České republiky do sjednocené Evropy. I v této oblasti nás Unie podporovala v rámci Phare programu. Zprostředkující organizací, jež rozdělovala evropské peníze a pomáhala českým neziskovkám, byla Nadace rozvoje občanské společnosti. Program Phare ji pomohl vytvořit, dal jí jméno, „vyučil ji“ a také poznamenal. Publikace, kterou jste otevřeli, chce srozumitelným způsobem povyprávět o tom, co se NROS za 13 let trvání programu Phare podařilo změnit. Změnit k lepšímu, jak doufáme.

Hana Šilhánová
Lucie Vopálenská

Jsem potěšen, že mohu jménem Evropské komise a jako bývalý velvyslanec Komise v České republice přispět do brožury Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS), jejímž účelem je vylíčit 13 let práce v rámci programu Phare Evropské komise. Evropská unie se domnívá, že aktivní občanská společnost a úcta k lidským právům jsou základním činitelem posilování demokracie, politické stability a ekonomického rozvoje a tento cíl byl jedním z hlavních kodaňských politických kritérií, jež musela Česká republika a ostatní kandidátské země splnit v rámci předvstupní strategie.

V období před vstupem do EU byla NROS v této souvislosti klíčovou institucí, kterou Evropská unie využívala k financování činností rozvoje občanské společnosti v České republice. Nadace spravovala více než 2 200 projektů z národního programu Phare Evropské unie v hodnotě téměř 25 milionů EUR. NROS tudíž hrála klíčovou roli při poskytování grantové podpory i informací, poradenství, vedení a odborné přípravy mnoha neziskovým organizacím a rovněž přispěla ke zvýšení úrovně činnosti nevládních neziskových organizací i ke zlepšení kvality jejich práce.

Důležitých výsledků bylo dosaženo v nejrůznějších oblastech, jako jsou integrace romské komunity, zapojení znevýhodněných osob, propagace lidských práv a zlepšení postavení a zapojení seniorů do společnosti.

Vstupem České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 bylo zahájeno nové období v činnosti NROS, jež vyžaduje úsilí vedoucí k posílení občanské společnosti v nových podmínkách tak, aby Česká republika mohla plně využít příležitostí, jež přináší integrační proces, a stala se aktivním a vzkvétajícím členem Evropské unie. NROS má svou úlohu i v tomto novém kontextu a zvyšováním kapacity malých neziskových organizací, které usilují o překonání vyloučení jednotlivců a skupin ze společnosti, se nyní podílí na implementaci Evropských strukturálních fondů.

Jako vzácnou vzpomínku chovám v paměti mnoho plodných let skvělé spolupráce mezi Evropskou komisí a Nadací rozvoje občanské společnosti, jež sestávaly z intenzivní práce, vysokých očekávání a uspokojení z toho, že jsme se podíleli na vytváření nové a slibné éry v historii České republiky. Upřímně Nadaci rozvoje občanské společnosti gratuluji k její roli v tomto důležitém období a přeji této organizaci to nejlepší při plnění dalších náročných úkolů, které ji v budoucnu očekávají.

V Jeruzalémě, červen 2006

Ramiro Cibrian

Vedoucí Zastoupení Evropské komise v ČR
(v letech 1999–2005)

Ramiro Cibrian

Prezident ČR Václav Havel na návštěvě v NROS, 2000

Co je Phare a jeho Program rozvoje občanské společnosti?

Smyslem programu Phare, vytvořeného a financovaného Evropskou komisí, bylo usnadnit kandidátským zemím přípravu na vstup do Evropské unie. Základním cílem bylo pomoci těmto zemím splnit soubor politických a hospodářských podmínek, stanovených Evropskou radou v roce 1993 a známých jako Kodaňská kritéria. Jejich splnění bylo podmínkou přijetí do Evropského společenství.

Program Phare byl tedy hlavní cestou, po které do zemí střední a východní Evropy, jež se připravovaly na vstup do EU, přicházela finanční a odborná pomoc Evropské unie.

Program Phare byl založen již v roce 1990 jako evropská podpora celkového procesu reforem v bývalých komunistických zemích střední Evropy. Jeho původním cílem bylo pomoci těmto státům přejít na tržní hospodářství – poskytováním poradenství ministerstvům o vhodných hospodářských reformách, podporou rozvoje soukromého sektoru a příspěvím k rozvoji lidských zdrojů. Od poloviny 90. let se však program Phare v České republice rozšířil. Kromě financování projektů zaměřených na druhé Kodaňské kritérium, tedy přechod k tržnímu hospodářství, začal program podporovat také třetí kritérium, vyžadující převzetí a provádění legislativy Evropské unie; program Phare po celou dobu svého trvání podporoval kritérium první, týkající se demokratického rozvoje a lidských práv.

Právě mezi projekty, jež se vztahovaly k prvnímu Kodaňskému kritériu, tj. k podmínce rozvoje demokracie a lidských práv, byl od roku 1992 zahrnut také Program rozvoje občanské společnosti v České republice, administrovaný NROS. Tento program tvořil 7 % všech finančních prostředků Programu Phare alokovaných pro Českou republiku. Co bylo jeho podstatou?

„Program rozvoje občanské společnosti pro nevládní organizace iniciovaný československou federální vládou se bude skládat ze dvou republikových programů, jejichž cílem bude podpora rozvoje občanské společnosti na republikové i místní úrovni. Cílem programu je posilování a rozšiřování kapacity českých a slovenských nevládních organizací a rozsahu jejich činnosti, posilování vlastních iniciativ a jejich spoléhání sama na sebe. Zodpovědným orgánem je Úřad federální vlády. Fondy z programu Phare na realizaci programu budou rozděleny mezi Českou a Slovenskou republiku v poměru 2:1. Provádějícími agenturami budou dvě samostatné nadace, které se vytvoří v souladu s českými a slovenskými zákony. Program skončí v roce 1995 a jeho hodnota bude 4 miliony ECU.“

[Projekt rozvoje občanské společnosti ČR, Praha 1992](#)

„NROS se uchází o podporu v rámci Národního programu Phare od roku 1993 s cílem přispět ke splnění prvního Kodaňského kritéria. V průběhu let 1993–2002 realizovala nadace celkem 7 programů, zaměřených na podporu rozvoje občanské společnosti. V rámci těchto programů řídila přes 2 000 projektů v částce kolem 670 mil. Kč.“

[10 let NROS – Výroční zpráva 2002, Praha 2003](#)

„Hlavním cílem Programu rozvoje občanské společnosti je posílení kapacit, rozsahu aktivit a zapojení neziskového sektoru do celorepublikové i místní politické transformace a vytvoření trvalého rámce pro roli NNO v rozvoji občanské společnosti. Konkrétními cíli programu je zlepšení a rozšíření povědomí veřejnosti, médií a politiků o rolích a funkcích NNO v otevřené občanské společnosti. Pomáhat vznikajícím i již fungujícím NNO v získávání informací a služeb nezbytných pro jejich práci. Zlepšit kvalifikovanost NNO, ovlivňovat politické činitele při vytváření legislativního rámce, podporovat spolupráci a síťování mezi NNO na národní a evropské úrovni. Rozvíjet dovednosti a kapacity NNO pro jejich vnitřní i vnější fungování, zejména metody řízení, PR a fundraisingu. Posilovat typy a rozsah aktivit poskytovaných různými typy NNO.“

[Návrh manuálu k projektu Program rozvoje občanské společnosti, Red Barnet, Dánsko, Charities Aid Foundation, Velká Británie, 1992](#)

Nadace rozvoje občanské společnosti vznikla v roce 1993 z rozhodnutí vlády ČSFR jako soukromoprávní subjekt, jehož hlavním cílem bylo podporovat rozvoj občanské společnosti z Programu Phare. Hlavním předmětem činnosti nadace je poskytování nadačních příspěvků na konkrétní projekty Nestátních Neziskových Organizací (NNO), jakými jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a účelová zařízení církví. Děje se tak v rámci jednotlivých grantových programů, pro něž nadace získává prostředky u nás i v zahraničí. NROS navíc aktivně vytváří a uskutečňuje programy, které jsou v souladu s jejím celkovým posláním.

Podporuje takové NNO, které poskytují pomoc ohroženým a znevýhodněným skupinám, hájí lidská práva, demokratické hodnoty, zlepšují vzájemné soužití a toleranci menšin ve společnosti nebo jinak oživují zájem občanů o místní rozvoj a veřejný život. NROS tak přispívá k rozvoji občanské společnosti a k evropské integraci.

Nadace rozvoje občanské společnosti má tři hlavní programové priority, které uskutečňuje v rámci svých programů:

[Rozvoj občanské společnosti a neziskového sektoru](#)

Rozvoj občanské společnosti a neziskového sektoru je základní prioritou nadace tradičně podporovanou zejména z prostředků EU. Tyto prostředky slouží k podpoře projektů zaměřených na zlepšování informačních služeb, vzdělávání a posilování kapacity NNO.

[Oblast lidských práv a romské integrace](#)
Program ochrany lidských práv a romské integrace je stále významnou měrou podporován z evropských fondů. NROS navíc uspěla v obou kolech výběrového řízení na získání příspěvku z Nadačního investičního fondu do svého nadačního jmění, z jehož výnosů každoročně podporuje projekty zaměřené na ochranu lidských práv. Tato priorita se tak stala trvalou součástí nadačních programů.

[Programy pro děti a mládež](#)

NROS se stává stále významnějším aktérem na poli široké podpory programů pro děti a mládež, pro které získává prostředky z místních i zahraničních zdrojů. Program „Pomozte dětem!“ je dnes nejznámější a nejdůvěryhodnější českou sbírkou. Každoročně z ní profitují desítky NNO z celé republiky, starající se o ohrožené a znevýhodněné děti. Partnerství v mezinárodní síti International Youth Foundation vytváří NROS dobré podmínky pro růst profesionality a rozšiřuje tak možnost získávat zahraniční zkušenosti a zdroje pro další programy v této oblasti.

Jednou z prvních zaměstnankyň NROS byla i její dnešní ředitelka Hana Šilhánová. Pro zdejší neziskový sektor, potažmo celou českou občanskou společnost na sklonku 80. let platilo motto „bylo-nebylo“. Za komunistického režimu byli všichni sdružení v Národní frontě. Přestože šlo o „společenské, dobrovolnické organizace“, všechny měly ústředí a špičky v nomenklatuře. První zákon o sdružování občanů vznikl až po listopadu 1989. Jak vzpomínáte na období po listopadu 1989, kdy mohly konečně svobodně vznikat první neziskovky?

Byla to doba plná vzruchů, diskusí, nadšení i hádek. V té době jsme spíš mluvili o občanských iniciativách a hnutích, termín nezisková organizace se začal používat až později. Slovo občan, občanský nám znělo krásně a téměř posvátně. Byli jsme šťastní, že konečně můžeme spolu s jinými udělat něco svobodně a sami, bez požehnání a pomoci státu. V roce 1990 jsem také nastoupila po dlouhé době do práce jako sociolog a za úkol jsem dostala zkoumání právě těch nových iniciativ a hnutí a spolků, které ještě neměly ani jména, natož legislativu či peníze. Brzy po revoluci najednou začala velká migrace všech a všude. První občanské iniciativy začaly pomáhat právě těm uprchlíkům a migrantům – vařily jim polévku, sháněly deky, nouzové ubytování apod. Psala jsem tenkrát studie o tom, co to ty humanitární, dobročinné, občanské organizace vlastně jsou, jaké jsou zkušenosti v zahraničí a jak to u nás vypadalo s dobročinností za první

republiky. To téma mne zkrátka vzalo a drží mne to dodnes.

Vedly se také docela velké boje mezi „starými“ organizacemi, sdruženými dříve v Národní frontě, a těmi „novými“, které neměly žádné majetky, kanceláře, finance a chtěly to dělat úplně jinak. Bylo proto důležité, že k nám přišly zahraniční vládní i soukromé prostředky, které pomohly právě těm nově vznikajícím organizacím. Tam patřily i fondy Evropské unie v programu Phare.

Program Phare v ČR a podpora 1. Kodaňského kritéria, konkrétně rozvoje fungující občanské společnosti: Věděly zúčastněné strany, čeho a jakým způsobem chtějí dosáhnout? Bylo kde „opisovat“?

Docela dlouho trvalo období, kdy se připravoval celý program Phare v České republice, který měl pomoci obnovit spoustu oblastí ve státní sféře, podnikání, legislativě, dopravě atd. V Polsku začal o něco dříve a podařilo se do něj začlenit i podporu neziskového sektoru, což bylo pro nás dobrým vzorem. Nakonec se to podařilo i u nás a na státní úrovni bylo rozhodnuto, že vznikne nezávislá nadace, která bude rozdělovat z programu Phare peníze neziskovým organizacím. Ten první program se jmenoval Rozvoj občanské společnosti a podle něj dostala nadace své jméno.

Měla NROS nějaké mantinely stanovené státem nebo Bruselem?

V té době nebyla žádná striktní pravidla či manuály dané zvnějšku. Ani Evropská komise, ani stát vlastně téměř nezasahoval do činnosti, pravidel či priorit. Jedinou podmínkou bylo, že ve správní radě bude jeden zástupce

Hana Šilhánová

státu a jeden zástupce z EU. Pravidla grantování jsme tak tvořili sami s pomocí konzultantů z evropských nadací.

Díky přípravnému fondu, který existoval už v roce 1992, k nám mohli přijet zahraniční poradci třeba z britské Charity Aid Foundation a opravdu nám v mnohém pomohli. Jak vypadaly dřevní prvopočátky?

NROS začínala na jaře 1995 v jedné kanceláři zapůjčené od Nadace Charty 77 a byly jsme tři: ředitelka Alena Huptychová, já a sekretářka. Už v tom prvním roce jsme ale stačily vyhlásit tři grantová kola. Podporovaly jsme skoro všechno – projekty ekologické, sociální, zdravotní, lidskoprávní, spotřebitelské a taky vzdělávání neziskovek a rozvoj informačních center. Byly jsme zavalené stovkami projektů, dělaly jsme do noci, ale bavilo nás to. Potkala jsem spoustu zajímavých lidí, kteří k nám chodili konzultovat svoje projekty. Pro mnohé jsme tenkrát byly prvním finančním zdrojem, za který si mohli najmout kancelář, telefon, zaplatit účetní a začít pracovat na svých projektech profesionálně. Dnes jsou z nich většinou zavedené a stabilní organizace a to je dobře, to je vlastně nejlepší výsledek, který si můžeme přát.

V zakládající skupině bylo několik zvůčných jmen (Jiřina Hanušová, Josef Vavroušek, Erazim Kohák, Dagmar Havlová, Jiřina Šiklová...) a mezi zúčastněnými převládal optimismus. Politická atmosféra byla totiž příznivá, vzniku NROS nakloněná. Kdy ale přišla první větší krize?

Po tom prvním dvouletém rozjezdu Programu občanské společnosti z Phare nastalo období nejistoty. V roce 1995 odešla první ředitelka, krátce zde působil v roli ředitele Miloš Kužvart, pozdější ministr životního prostředí. Měnilo se politické vnímání neziskového

sektoru, chyběla základní legislativa, vedly se politické spory o pojem a obsah pojmu občanská společnost. Nikdo nevěděl, zda má NROS naději pokračovat v tom, co tak dobře a s nadšením začalo. Nakonec se nám podařilo uspět v rámci Phare s dalším projektovým záměrem pro podporu neziskového sektoru z rozpočtových roků 1994, 1995 a pak i dále. To už jsem v té době byla ředitelkou a nadace se pomalu rozrůstala. Získali jsme nakonec např. i mimořádnou podporu na pomoc při povodních na Moravě v roce 2002. To bylo opravdu mimořádné a také tenkrát neziskový sektor začal být vnímán vážněji jako součást společnosti, která umí včas a účinně v dobách nouze zasáhnout.

Postupně začalo přituhovat asi i z Bruselu. Jak jste se vypořádávali s pověstnou evropskou byrokracií?

V průběhu dalších let se pak pravidla pro fondy Phare upřesňovala. Vznikaly manuály, poměrně striktně daná pravidla pro užívání a kontrolu prostředků z EU, která byla závazná nejen pro stát a ministerstva, ale i pro nás jako nadaci, která spravovala jeden z programů Phare. Někdy se mohlo zvenčí zdát, že peníze Phare pro neziskový sektor sem proudí jaksi samovolně a my je jen rozdělujeme, ale to tak samozřejmě vůbec nebylo. Každý program pro podporu neziskových organizací jsme museli připravit podle daného schématu, zpracovat logické rámce, navrhnout záměry, cíle a dát podstatné argumenty, proč zrovna program NROS má získat prostředky, které by mohly být použity na jiné priority státu.

Srovnáváte se s podobnými nadacemi v ostatních postkomunistických zemích?

Podobné sesterské nadace a programy pro podporu neziskového sektoru běžely současně i v dalších zemích, které žádaly o členství – v Polsku, Slovensku, Bulharsku, Rumunsku, trochu jinak i v Maďarsku a Litvě. Byli jsme docela v kontaktu a vím, že to, co se podařilo u nás, kolik prostředků z EU jsme získali a fakt, že jsme se etablovali jako opravdová nadace, která má i jiné programy a zdroje, vlastní nadační jmění, to se žádné jiné nadaci takto zřízené nepovedlo.

Co bylo v dějinách NROS zatím nejtěžší zkouškou?

Krizí v NROS jsme zažili spoustu. Vlastně jsme nikdy nevěděli, zda nadace bude mít za rok další zdroje pro grantování a zda vůbec přežije. Ale to je v neziskovém sektoru asi normální, takhle fungují skoro všichni. NROS však byla v podstatě úplně závislá na prostředcích z EU, a to bylo opravdu ohrožující. Vážným momentem bylo období kolem roku 1998, kdy se zdálo, že neziskový sektor je už dostatečně etablován a nepotřebuje další podporu z EU. Byli jsme požádáni, abychom vypracovali tzv. Exit Strategy, tzn., jakýsi plán NROS pro období, kdy zdroje z EU pro podporu neziskového sektoru skončí. Zdálo se nám to tenkrát velmi kruté, ale dnes mohu říci, že díky tomu jsme se vzbudili a začali přemýšlet o jiných možnostech, jak neziskový sektor podpořit. Podle vzoru BBC a za pomoci našich dávných konzultantů z Velké Británie jsme do Čech přinesli program – sbírkový projekt „Pomozte dětem!“, který u nás neměl obdobu ani tradici ve svém pojetí charity jako zábavy, nikoli almužny či obětí. Ověřili jsme si, že když je dobrá myšlenka a cíl, partneři a peníze se najdou. Dnes jsme ve spolupráci s Českou televizí absolvovali již 8. ročník, od počátku jsme vybrali téměř 85 mil. Kč a podpořili zhruba 700

projektů. Skvělé bylo, že Evropská komise a její Delegation zde v Praze nám v tom hodně pomáhala, pan velvyslanec Cibrian neváhal vystupovat v televizi na podporu tohoto projektu, měli jsme i část prostředků na provozní náklady. Postupně se nám dařilo rozvíjet nové programy už bez pomoci EU, získali jsme granty od jiných dárců (Robert Bosch Stiftung, Charles Stuart Mott Foundation, British Embassy, Netherland Embassy, Nokia aj.). Také jsme v letech 1998 – 2000 uspěli ve výběrovém řízení na prostředky Nadačního investičního fondu (NIF) a získali tak do nadačního jmění asi 80 milionů korun. Z výnosů podporujeme každoročně projekty v oblasti lidských práv. Máme i ryze soukromého mecenáše, což je dnes v Čechách stále hodně vzácné – je to pan Ladislav Čerych, který se svým bratrem Jiřím darovali NROS svoji rodinnou vilu a krásnou zahradu v České Skalici. Ta dnes slouží neziskovkám ke vzdělávání a také pro semináře o spolupráci v Evropské unii a k místním kulturním akcím.

Dnes už je NROS tedy „za vodou“? Konec dobrý – všechno dobré?

Určitým zlomem, který se také odrazil ve vnitřním fungování NROS, byl vstup ČR do EU. Každý subjekt, který tzv. implementoval (spravoval) prostředky EU, což byla zejména ministerstva, ale i NROS, musel naplnit nezbytné systémové podmínky a projít auditem, který potvrdí, že splňuje určité standardy nutné k tzv. akreditaci EDIS (Rozšířený decentralizovaný implementační systém), to znamená, že mají dostatečné personální, manažerské a finanční řízení a systém kontroly, který je nutný ke spravování prostředků EU. Řeknu-li to jednoduše: dříve jsme před každým závažným krokem (vyhlášení programu, schválení grantů atd.) potřebovali souhlas Delegation Evropské komise. Nyní jsme měli převzít odpovědnost za správnost

všech kroků sami, a to za dodržování všech evropských nařízení i české legislativy vztahující se k daným programům. Riziko je v tom, že Evropská komise i nadále kontroluje dodržování pravidel a správnost postupů, ale jen zpětně. V případě porušení pak vymáhá prostředky zpět.

Vedli jsme v NROS diskuse o tom, zda do auditu EDIS jít či nejit. Rizika byla velká: pokud neuspějeme, nebudeme nadále oprávněni spravovat evropské zdroje počínaje naším vstupem do EU. Připravit se na audit znamenalo stovky hodin práce navíc, vytvoření manuálů, pravidel, postupů. A co bylo opravdu bolestné a rizikové – organizační rozdělení nadace na „implementační agenturu“ spravující EU fondy a „zbytek“ nadace, kde jsou ostatní programy a prostředky. Auditem a akreditací EDIS jsme sice prošli, ale nadaci to málem zabilo. Rozdělili jsme se na evropské a neevropské, bohaté a chudé, byrokraty a aktivisty atd. Měli jsme velké vnitřní spory, hrozilo, že se NROS úplně zhroutí nebo se rozpadne na jednotlivé programy, jednotky.

Dnes je to za námi, Phare skončilo, ale NROS má další evropské programy. Transition Facility (tzv. Přečodový nástroj) jsou určena pro 10 nově příchodích zemí. NROS podporuje programy pro neziskovou sféru, které pomáhají spotřebitelům, hlídají dodržování práv v oblasti lidských práv, ekologie, diskriminace. NROS má na starosti i jednu část ze strukturálních fondů, které jsou určeny již zemím EU. Jde o globální grant, specifický nástroj v rámci Evropského sociálního fondu, který je určen neziskovým organizacím pracujícím v sociálních službách. Cílem je posílit kapacitu těchto neziskovek a pomoci znevýhodněným skupinám v přístupu na trh práce.

Co vlastně NROS od počátku cíleně podporovala? Museli jste asi pomáhat spouště lidí i se samotným zakládáním jejich organizací, je to tak?

V těch prvních třech letech bylo moc důležité, že jsme kromě projektů a nákladů na rozjezd neziskovek dávali také granty na vzdělávání a kurzy pro lidi, kteří v neziskovém sektoru začínali pracovat. V té oblasti vlastně nebyli žádní profesionálové, každý byl původně něčím jiným a většinou začínali všichni jako dobrovolníci. Začínající organizace měly skvělé nápady, jak měnit nevyhovující systémy, a byly přesvědčené, že jediné, co jim chybí k realizaci těch myšlenek, jsou peníze. Když dostaly první grant, teprve pochopily, jak je to zavazující, že musí založit konto v bance, stanovit si vnitřní pravidla rozhodování a odpovědností, vést účetnictví a samozřejmě zajistit, že projekt bude dokončen podle plánu včetně zprávy a vyúčtování. Proto bylo moc dobře, že jsme podporovali od počátku různé kurzy o řízení neziskovek, plánování, získávání peněz, účetnictví, prezentaci, výročních zprávách atd.

Později jsme také za pomoci lidí z naší správní rady a z některých vysokých škol vytvořili dlouhodobější vzdělávací modul pro manažery neziskových organizací, který tak byl vlastně prvním kvalifikačním kurzem pro jejich zaměstnance. Ten kurz trvá dodnes, dělá ho občanské sdružení Agnes a stále je o něj velký zájem. Naším cílem bylo také pomoci dostat téma neziskových organizací do vysokoškolského vzdělávání, což se podařilo. Kromě jednotlivých seminářů na různých typech VŠ, existuje dnes i magisterský odbor na Fakultě humanitních studií UK – občanský sektor, se kterým NROS řadu let úzce spolupracuje.

Postupně se měnila, resp. vznikala nová legislativa, neziskový sektor „bobtnal“ a nutně se i diferencoval. NROS se rozhodla celý fenomén monitorovat. Proč?

Občanské organizace vznikaly poměrně živelně z potřeby něco měnit, dělat jinak, zaměřovaly se na dosahování svých cílů, práci s cílovými skupinami. Chybělo však teoretické zázemí, legislativa, informace, koordinace aktivit, tedy jakýsi servis. NROS podporovala vznik informačních center, jako např. Econnect „Zelený kruh“ nebo Informační centrum nadací (ICN), které sehrálo v počátcích v tomto směru významnou roli – pořádalo konference a setkávání neziskovek, vydávalo informační bulletin, začalo budovat knihovnu, pořádalo kurzy atd. To však nestačilo. I v NROS jsme pocítovali nedostatek dat a faktů o neziskovém sektoru, které by nám pomohly lépe nasměrovat grantovou politiku a pomohly k efektivnímu rozvoji. Už v roce 1994 jsme proto dali dohromady tým několika lidí a vydali vlastně první publikaci o neziskovém sektoru v ČR, která obsahovala jednak určitá teoretická východiska a jednak fakta a čísla o počtu registrovaných organizací, o státních dotacích do jednotlivých oblastí činnosti, informačních zdrojích, publikacích. Důležitou součástí bylo také vysvětlení terminologie a slovníček pojmů neziskového sektoru. Shromažďování dat, analýzy a výzkumy v oblasti neziskového sektoru a občanské společnosti pak v NROS pokračovaly a vlastně pokračují dodnes. Prováděli jsme například výzkum o dárcovství a dobrovolnictví v ČR, což bylo úplně nepopsané téma. Podíleli jsme se na několika mezinárodních výzkumech, které umožnily srovnat podmínky a úroveň neziskových organizací u nás a ve světě. Tyto výzkumy byly financované jen částečně z prostředků Phare, ale dávaly nám dobré teoretické i praktické argumenty k zaměření projektů, které jsme pak ve Phare v podobě návrhů programů pro neziskové

organizace mohli uplatnit. Fakta a argumenty byly důležité pro správné a efektivní nastavení programů.

Mapovali jste terén. Ale vypisovat projekty „na míru“ NROS asi nemohla, nebo ano?

NROS v rámci Phare vždycky podporovala široké spektrum aktivit a oblastí NNO – lidská práva, menšiny, sociální a zdravotní oblast, ekologii, spotřebitele, komunitní rozvoj a jiné. Všechny prostředky byly rozdělovány v rámci veřejných výběrových řízení. Ve vyhlášení jsme vždy stanovili základní podmínky, tj. kdo smí a nesmí žádat, zaměření programu, priority, typy podporovaných projektů a aktivit a podobně. To mělo své výhody i nevýhody. Nevýhodou bylo, že jsme jen těžko mohli dopředu určit konkrétní cíle, kterých chceme v rámci programu dosáhnout (kolik má být vyškolených pracovníků, kolik klientů projde nějakou službou, zda vznikne konkrétní nová služba, vyjdou nové publikace atd.). Nemohli jsme nikdy dopředu vědět, kolik a jak kvalitních a jak konkrétně zaměřených projektů v programu uspěje. Výhodou bylo, že neziskovky samy v rámci priorit mohly přijít s aktivitami, které považovaly za důležité z terénu a my jsme o nich ani nemuseli vědět.

Veřejné grantové řízení je zkrátka poměrně pracné, málo předvídatelné z hlediska naplnění konkrétních cílů, více formální a byrokratické. Má však také nespornou výhodu, a to je jeho naprostá otevřenost jako zdroje pro všechny, kdo splní dané podmínky a zaměření. I když nás možná mají některé neziskovky za byrokraty, velmi si zakládáme na tom, že právě tento typ určité formálnosti je jedinou možnou zárukou spravedlivého přístupu, kdy nikdo z nás jako jedinec (ani já, ani předseda správní rady či někdo jiný) nemůže nestandardně zasáhnout do procesu výběrového řízení, který má svá daná a zveřejněná pravidla, platná pro každého.

12

13

Co se NROS podařilo vskutku efektivně změnit k lepšímu?

Vždycky když mám říct, co NROS vlastně dělá, co podporuje a čeho dosáhla, je to hrozně těžké právě proto, že to spektrum je tak široké a neziskový sektor tak různorodý. Mohu snad jen říci, že jsme pomohli nastartovat mnoho nových činností, profesionalizovat práci neziskovek, pomoci ve změně systému služeb nebo podpořit alternativní služby vůči různě znevýhodněným skupinám, ať již to byli handicapovaní, Romové, děti z dětských domovů aj. Větší účinek je určitě patrný tam, kde jsme podpořili určitou aktivitu či organizace, které pak vytvořily nějakou střechu, model či systém. Například síť občanských poraden, ekologických vzdělávacích center, střediska rané péče, mateřská centra, azylové domy a domy na půl cesty, nízkoprahové kluby atd. Hodně práce jsme také udělali v oblasti lidských práv a zejména v podpoře romských projektů. To je oblast, kterou podporuje jen málokdo, je pracná, nemá velkou publicitu a výsledky lze měřit v dlouhém časovém horizontu. Pro nás je to však jedna z dlouhodobých priorit, protože jde o jeden z nejdůležitějších problémů, který je velmi zřetelný i zvenčí.

Zpátky k posláním a idejím a lidem v NROS...

Naším mottem je: „Dáváme lidi do pohybu. Podporujeme odpovědnost za věci veřejné.“ Neříkáme konkrétně, co přesně v které oblasti chceme změnit, chceme jen, aby si lidé uvědomili, že nejsou jen pasivní a bezvýznamnou nickou, ale že mají možnosti a právo se zasazovat o to, co chtějí změnit, něco dělat ve svém okolí, mohou ovlivnit spoustu věcí, které je štve a trápí. Trochu to ale bolí, musí překročit práh svého soukromí, zapomenout na pohodlí paternalistického státu a říci si: je demokracie, jsem

svobodný občan, mohu udělat spoustu věcí, které považuji za dobré a zákonné, aniž bych k tomu potřeboval stát.

Mluvíme obecně o lidech, o občanech. Ale když se něco podaří, je to zásluhou konkrétních osobností. Chtěla byste některé na tomto místě připomenout?

Nadací prošla řada skvělých lidí, kteří pro neziskový sektor hodně udělali a už tady bohužel nejsou. Nejvíce vzpomínám na Jiřinu Hanušovou, redaktorku a psycholožku, která byla dlouholetou předsedkyní správní rady a skvělou přítelkyní. Měla lví podíl na tom, že se u nás prolomila dlouho opomíjená či tabuizovaná témata – vozíčkáři a jejich právo na normální život, ženy po ablaci prsu, homosexuálové, nemocní AIDS, mentálně postižení atd. Výjimečný člověk byl i Josef Vavroušek, inteligentní, charakterní a správný chlap. Člověk, který by o Phare mohl opravdu hodně povídat byl Ivan Fiala, který s námi pracoval ještě před dvěma lety... Jsem ráda, že jsem takové lidi mohla poznat a že zanechali v nadaci svůj otisk dodnes.

Děkuji za rozhovor.

Pavla Rozsypala, nynějšího předsedu správní rady NROS, zastihl začátek programu Phare v nově vznikajících strukturách státní správy, která se na přijetí peněz od Evropské unie chystala. Jak on vzpomíná na tyto začátky a jak hodnotí současnost?

Zažil jste začátek programu Phare v České republice. Kdy to bylo?

První hlubší setkání s programem Phare proběhlo po rozdělení federace v roce 1993. Ještě před tím jsem se s Phare a s mnoha dalšími multilaterálními i bilaterálními programy nabídnutými ČSFR setkával na Ministerstvu pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR, kde jsem od roku 1991 vedl zahraniční odbor. Naše schopnosti využívat takové programy byly tehdy v plenkách, málokdo hovořil cizími jazyky, málokdo uměl formulovat zadání pro přijíždějící zahraniční poradce.

V jaké pozici jste tehdy byl, resp. z jakého úhlu pohledu jste měl možnost jeho začátky sledovat?

Od roku 1993 jsem působil v čele Centra pro zahraniční pomoc na Ministerstvu hospodářství, které bylo pověřeno koordinací veškeré zahraniční pomoci států G24. Úzce jsme spolupracovali se zastupitelskými úřady členských států, Evropskou komisí i ambasádami mimoevropských států. Koordinace bylo skutečně zapotřebí, protože snaha pomáhat se často křížila, byla namířena do oblastí mimo zájem české vlády nebo byla velmi neefektivní. Pro porovnání bych řekl, že např. Američané přišli první a taky mezi prvními odešli, Evropané byli pomalejší, ale společně jsme dosáhli až na plnohodnotný vstup do Evropské unie. Přesto již tenkrát byl cítit rozdíl mezi přístupem některých evropských

zemí jako např. Velké Británie a Německa či Francie.

Jaké to tehdy bylo, například do jaké politické a legislativní situace program přicházel a co to znamenalo?

Období mého působení ve veřejné správě od roku 1991 - 1996 bylo obdobím obrovských změn legislativních, organizačních a společenských. Zásadní politická změna proběhla dříve. Postoj ministerského předsedy Klause byl k zahraniční pomoci poměrně zdrženlivý a charakterizoval ho jeho výrok „měkké rady za tvrdé peníze“. Postupem času se však podařilo vybudovat na všech ministerstvech fungující strukturu schopnou reagovat na nabídku přicházející v rámci Phare a s postupem času i stále více a více se podílet na jeho profilování ve prospěch ČR.

Kdybyste měl program Phare co nejobecněji charakterizovat, jak byste jej popsal? Jaký byl jeho cíl?

Podle mého názoru poprvé členské státy EU stály před situací formulace programu technické pomoci, který byl tradičně nabízen rozvojovým zemím třetího světa. Zemím, kde často nefungují a zejména ani nikdy nefungovaly základní články společenského řetězce, kde obyvatelstvo trpí objektivní chudobou a strádá z nedostatečného přístupu k životním zdrojům, kde demokracie je cizí pojem. Program pro východní Evropu, nejprve pro Maďarsko a Polsko, později pro ČSFR a další státy v regionu musel být jiný. Nemohl být kopií programů pro Afriku a další postižené regiony světa.

Jistě jste se tehdy v rámci programu Phare setkal s Programem rozvoje občanské společnosti, pro který byla NROS zřízena. Jak toto „setkání“ proběhlo?

Pavel Rozsypal

Pro vládou kontrolované programy bylo typické, že měly svoje zakotvení v nějaké vládní agentuře či útvaru ministerstva. V případě Programu podpory občanské společnosti – sféry, která je typicky mimo vládní aparát – bylo potřeba mít odvahu řízení programu vzdálit vládním úřadům. Z toho vznikla myšlenka na specializovanou nadaci nadací, mezo strukturu, která bude podporovat, školit a připravovat lidi v neziskovém sektoru. Tehdejší vláda Václava Klause nebyla programům zahraniční pomoci nějak zvlášť nakloněna a programům na podporu občanské společnosti už vůbec ne. Přesto se podařilo relativně malý program federální vlády připravit a vytvořit pro něj zázemí v podobě NROS bez přímé ingerence státu.

Vybavíte si ještě nějaký svůj dojem, který jste z tohoto programu, jenž byl součástí programu Phare, tehdy získal?

Byl to mimořádný program svým zaměřením. Ve mě zanechal dobrý dojem i proto, že ve správní radě od počátku působili lidé, kterých jsem si vážil. Neměl na různých ustláno, protože nezapadal do standardní struktury implementace. Vnímал jsem ho jako příležitost pro skupinu lidí, kteří často v nelehkých podmínkách, proti nepřízní okolí, legislativy i morálky se snažili ve společnosti vzbudit ducha samostatné odpovědnosti zdola. Projekt NROS neměl ambici změnit českou společnost, ale vnímал jsem ho tak, že jeho příspěvek byl namířen správným směrem.

Jaký byl tehdy Váš vztah k občanské společnosti, respektive k neziskovým organizacím, které jsou její součástí?

Nejsem odborník na sociologii, abych uměl přesně odlišit neziskové organizace, nevládní organizace, organizace občanské společnosti, veřejně prospěšné organizace a všechny ostatní možné typy a formy, kterými se pro-

jevuje spontánní aktivita svobodných občanů, kteří cítí potřebu společně komunikovat, sdílet názory a přání, pomáhat si a obecně se snažit „po svém“ zlepšit svět. Osobně si vážím každé dobrovolné aktivity, nasazení, někdy až hraničící s idealismem. Chápu to tak, že šíře záběru je mimořádně velká a definovat jednoduchý profil občanské společnosti možná ani není možné. Na začátku 90. let na mne nejvíce zapůsobila zkušenost ze Spojených států, kde organizování „zdola“ má dlouhou tradici od prvních osadníků a svépomoc má mimořádné místo ve společnosti. Ve světle evropských aristokratických tradic to sice může působit dosti plebejsky, ale pro mne to tehdy představovalo ideální model fungující společnosti.

Jaký vztah máte k „občanské společnosti“ dnes?

Samozřejmě mám mnohem více zkušeností, česká společnost prošla mimořádně rozsáhlou privatizací a restitucí, která vytvořila zcela nové vztahy ve společnosti. Vzniká u nás vrstva ekonomicky úspěšných lidí, kteří si musí do budoucna uvědomit, že jejich role překračuje hranice jejich firmy či jen zacházení s majetkem. Chybí mi zde po sedmnácti letech sebereflexe bohatých a pocit jejich spoluodpovědnosti za správu věcí sociálních, společenských, občanských. Rád bych cítil, že stát a jeho nástroje v oblasti občanské společnosti ustupují a přichází silně decentralizovaná a tím stabilní občanská společnost malých skupinek a organizací, srovnatelná např. s Německem. Potřebujeme více Kellnerů a Horáčků a méně Krejčířů, Maroušků a Stehlíků. Celkově ale necítím u nás již žádný zvláštní handicap ve srovnání s evropským standardem, co se svobodné aktivity občanů týče.

Program Phare skončil. Můžete se pokusit zhodnotit jeho realizaci a jeho dopad?

Naplnil své cíle?

Jsmo úspěšnými členy EU a NATO, jsmo podle OECD zařazeni mezi vyspělé státy světa, jsmo jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v regionu – to je samo o sobě splnění jeho cílů – vrátit nás mezi skupinu vyspělých demokratických států. Samozřejmě, že není všechno v pořádku, ale naše starosti mají úplně jiný charakter a chtělo by se říci, že můžeme být šťastní, že máme tyto starosti a nemusíme řešit, zda z bezpečnostních důvodů mít nebo nemít děti, zda se bát promluvit si otevřeně o jakékoliv záležitosti, zda si koupit jen rohlíky nebo i mléko. Samozřejmě, že jsmo se dostali mezi země s nejméně spotřebou všeho. To jsou nová témata, která stojí před občanskou společností – např. trvale udržitelný rozvoj.

Také Program rozvoje občanské společnosti, který administrovala NROS, končí. Po nějakou dobu jste měl možnost sledovat jeho implementaci a ovlivňovat jako člen a potom předseda správní rady NROS. Jak hodnotíte jeho realizaci? Jak byste charakterizoval jeho výsledky?

Pro NROS bylo administrativně bezchybné působení v rámci Phare heroický výkon. Rozsah pravidel, procesů a povinností je v rámci programu obrovský. Možná že v určitých ohledech způsoboval i neschopnost někdy pro stromy vidět les. V jisté fázi jsem cítil určité vyčerpání zaměstnanců, nazval bych to sprintem na místě. V tom momentě jsem přijal předsednictví ve správní radě. Hledali jsmo společně jednoduché vyjádření smyslu existence NROS, její vizi a misi. Myslím, že to bylo velmi prospěšné. Umožnilo to hovořit o řadě věcí, které dlouho působily pnutí. Zcela jistě je nyní NROS v mimořádné situaci, kdy jako v podstatě jediný nevládní subjekt je schopna splnit všechny požadavky na správu evropských finančních prostředků. S NROS spolupracovalo a spolupracuje obrovské množství

neziskových organizací, čerpá od ní informace, peníze a znalosti v mnoha oblastech. Nyní u nás existují stovky a tisíce neziskových organizací. To jsou pozitivní výsledky. Nicméně jsou také věci, které se nepodařily. Nepodařilo se prosadit daňové prostředí příznivé pro dárcovství, podmínky veřejných sbírek jsou zatím tvrdé, morálka společnosti příliš nedoceňuje mecenáše. Jsem realista a hodnotím výsledky v kontextu celého regionu. Myslím, že NROS uspěla a program byl naplněn. Rozhodně před NROS ale i nadále stojí řada příležitostí, jak pomoci neziskovému sektoru.

Děkuji za rozhovor.

U počátků NROS a v její první správní radě byla i dnešní zástupkyně ředitelky NROS Hana Frištenská.

U počátků NROS a v její první správní radě (kde zastupovala stát), byla i dnešní zástupkyně ředitelky NROS Hana Frištenská. Jak vzpomíná na své tehdejší angažmá?

Scházeli jsme se každý měsíc a správní rada vlastně fungovala jako grantová komise. Mimochodem, byla to úžasná společnost. Týden před jednáním jsme dostali balík desítek projektů, četli je a na jednání diskutovali a hlasovali, či projekt bude podpořen a či nikoliv. Když si člověk vezme dnešní sofistikovanou NROS a složité procedury, jak jsou projekty hodnoceny a podporovány, pak ty začátky byly opravdu legrační. Moc zkušeností jsme my, členové správní rady, neměli. Vždyť například já, tehdy úředník federální vlády, jsem se na půdě správní rady NROS poprvé setkala s neziskovými organizacemi a s jejich projekty! Správní rada tehdy vůbec nemluvila o nadaci. Mluvili jsme o projektech. Sešli jsme se v pět a rozešli o půlnoci. Fakt je, že tahle nekonečná jednání správní rady nad projekty mě pak připravila na mou další práci, která v budoucnu měla přijít.

Jak se neziskové organizace o NROS dozvíдалy?

Co do objemu finančních prostředků a počtu podpořených projektů NROS neměla konkurenci, byla jedinečným zdrojem. Měla a dodnes má obrovskou pozitivní vlastnost – jde o naprosto otevřený zdroj peněz – kdo splní podmínky programu, dostane podporu. Nic se nevyjednává předem ani potom, nic se nedalo ani nedá ovlivnit v kuloárech. Vyhlášení výběrových řízení se dělalo celostátně a v té době, o které mluvíme, finančních zdrojů nebylo moc. Ostatně to se příliš nezměnilo. Protože NROS byla velký zdroj,

který na tehdejší dobu dával opravdu velké granty, neziskovky se o ní dozvěděly rychle.

Třináct let Phare a NROS – jak se během této doby podle Vašich zkušeností proměňoval neziskový sektor?

Měla jsem to štěstí, že jsem mohla ty neuvěřitelné změny od počátku devadesátých let sledovat a navíc z místa, odkud bylo dobře vidět, když člověk chtěl. Neziskovky té doby začínaly jako bezbřehé, nadšené a svobodomyšlné sešlosti lidí, většinou kamarádů, kteří se sešli a protože konečně mohli, založili neziskovku. V průběhu let (a Phare k tomu hodně přispělo) se část těchto nadšeneckých seskupení profesionalizovala, část zanikla, a ty nově vzniklé či vznikající jsou už jiné, lépe připravené. Profesionalizace neziskových organizací byla a dodnes často je neobyčejně bolestný proces. Většina organizací, která něco znamená, musela udělat jako první krok rozhodnutí, že kamarádi jsou kamarádi a práce je práce. S některými lidmi bylo třeba se rozloučit, další již „přijmout do zaměstnání“. Bylo nutné nastavit procedurální věci: účetnictví je účetnictví, rozpočet je rozpočet, a práce s cílovou skupinou musí mít určitou kvalitu a je třeba respektovat, že tato kvalita bude měřena vnějšími standardy. Ve všech takových neziskovkách se změnila atmosféra: Už ne to měkké a tolerantní kamarádké prostředí, ale trochu odcizené vztahy a role, které profesionalita přináší. Mnohým se určitě stýská. Velké finanční zahraniční zdroje, ke kterým patřilo především Phare, tento proces nastartovaly.

Jak jste tyto změny neziskovek a také NROS vnímala coby zástupce státu a jak jste do toho zasahovala?

NROS jsem jako zástupce tehdy federálního úřadu vlády spoluzakládala. Byla jsem průběžně buď ve správních, nebo dozorcích radách nadace. Když jsem pracovala v Radě

Hana Frištenská

pro nestátní neziskové organizace, NROS pro mě byla jedním z nejdůležitějších partnerů. Ona měla a má tu zvláštní vlastnost, že nikdy nebyla one-woman nebo one-man show. V prostoru neziskového sektoru se snažila chovat maximálně objektivně. Za spoustou neziskových organizací totiž často vidíte jen jednoho člověka. Ten bývá naprosto určující pro to, jak se bude taková organizace chovat. Někteří takoví lidé se během rozvoje své organizace a zdejšího neziskového prostředí stali skoro kulty osobnosti. Taková nezisková organizace se už často nechovala objektivně, ale subjektivisticky, podle toho, jak se chovala ta její „velká hlava“, která přerostla všechno ostatní. U NROS jsem tenhle pocit nikdy neměla. Proto jsem s ní ráda spolupracovala. S lidmi z NROS jsem se blíž seznámila hlavně v době rozdělování Nadačního investičního fondu. Ale protože jsem byla hluboce přesvědčená o jejich v mnohém výjimečném a užitečném postavení, vždycky jsem se jim snažila nějak pomoci, když bylo třeba a když to bylo možné.

Profesionalizace lidí z neziskového sektoru byla přímo náplní NROS. Zabýval se tímto tématem i někdo další?

Samotné vzdělávání, asistenci či poradenství dělaly a dodnes dělají různé organizace, ale co se týče finančních zdrojů určených přímo na rozvoj neziskovek, těchto zdrojů bylo málo a žádný nebyl tak velký jako Phare a další programy v NROS. Státní dotační programy od počátku sice napomáhaly rozvoji neziskového sektoru, ale jen nepřímo, prostřednictvím podpory aktivit ve prospěch cílových skupin lidí. Státní peníze nikdy nebyly určeny na budování profesionální struktury jednotlivých neziskových organizací.

V čem tedy NROS konkrétně pomohla ostatním českým neziskovkám kromě grantování?

Od začátku byla předvojem. Tak, jak se postupně měnila NROS, měnily se dva kroky za ní stejným způsobem dnešní velké a významné neziskovky. NROS kromě toho, že regrantovala, tak v průběhu let byla a působila u každé rozhodující aktivity, jejímž cílem bylo měnit neziskový sektor. Ať už to byla příprava legislativních dokumentů, rozdělování NIF, první výzkumy neziskového sektoru – u všeho toho byla přinejmenším svým grantovým příspěvkem, ale často svými vlastními aktivitami a zkušenostmi. Oproti jiným neziskovkám má NROS ještě jednu podstatnou zkušenost. Je to ojedinělá zkušenost s permanentním napětím, být některými svými programy na státu závislá a zůstat přitom nezávislým subjektem uvnitř neziskového soukromého sektoru. Myslím, že se jí to podařilo.

Jak?

Když si představíme, že má NROS nohy, pak zpočátku měla jen jednu tlustou, vlastně státní nohu, a to byl právě program Phare. Včas zjistila, že potřebuje ještě další nohu nebo lépe nohy, aby měla rovnováhu a mohla „stát a chodit sama a nezávisle“. A těmito nohami se staly její vlastní programy.

O co jde? Co je to za zdroje? Třeba sbírka „Pomozte dětem!“?

Nejdůležitější je její nadační jmění a jeho výnosy. Nadační jmění NROS založily nejprve peníze, které nadace dokázala vyjednat s Evropskou komisí. Bylo to oněch povinných půl milionu korun, aby se mohla transformovat podle tehdy nového zákona o nadacích. Pak teprve se mohla ucházet o peníze z Nadačního investičního fondu a stihla to včas. Ostatně NIF by se nikdy tak úspěšně nerozdělil, kdyby se tohoto procesu od počátku neúčastnily největší nadace a NROS pat-

18

19

řila mezi ty nejlivnější. „Další nohy“ jsou vlastní programy. Sbírkový projekt „Pomozte dětem!“ byl první, který NROS sama vymodelovala, aby vyvážila svoji závislost na státu a mohla vystupovat legitimně jako vůdčí subjekt českého neziskového sektoru. Dnes tohle žluté kuřátko Pomozte dětem! zná v ČR téměř každý.

Mluvila jste o nadačním jmění a penězích z NIF. Proč jsou tak důležité?

Nadační jmění, tvořené příspěvkem z Nadačního investičního fondu a z dalších zdrojů, je vlastně v metafoře právo na budoucnost. Je to určitá jistota. Nadace každý rok ví, že dostane výnosy, se kterými je možné počítat a nezávisle o nich rozhodovat. Konečně je tu i samo nadační jmění, se kterým se taky dá něco málo dělat. Třeba o něco lépe investovat.

V čem podle Vás NROS udělala skutečně oceněnihodný kus práce?

Pomohla změnit a stabilizovat český neziskový sektor. Pomohla mu nalézt vlastní tvář, prosadit se a získat vliv ve společnosti. Pomohla mu dělat věci, aktivity a projekty ve prospěch dalších, a dělat je dobře. Ale kdybych měla mluvit o svých srdečných záležitostech, tak pro mě bylo a je výjimečné Dživas Jekhetane. Romský program. To byl největší grantový program administrovaný nezávisle na státu a financovaný z programu Phare. NROS udělala tu pozoruhodnou věc, kterou si stát, jak se domníval, nemohl dovolit, a sice to, že nahlas řekla: „Tento program je jen pro Romy.“ I jiné věci byly na

svoji dobu výjimečné. NROS si našla mezi Romy hodnotitele, monitorovací asistenty, našla si skupinu Romů, kteří se naučili pracovat s projekty a jejich kontrolou. Prostě Romové byli od začátku zaangažováni na tvorbě a realizaci tohoto programu a podle mě se to vyplatilo!

Je něco, co byste chtěla na konec našeho rozhovoru zdůraznit?

Ano. Stojí za povšimnutí, že NROS vždycky měla trochu zvláštní postavení mezi finančními zdroji, protože podporovala organizace a projekty, které veřejné zdroje – stát ani obce a kraje – téměř vůbec podporovat nemohly. NROS uměla rozpoznat a vykrývat mezery mezi finančními zdroji, ať už je to rozvoj neziskových organizací jako takových, nebo ochrana lidských práva, nebo integrace menšin, hlavně Romů. O určité výjimečnosti cesty NROS svědčí i to, že si tolik let zůstala věrná. Nikdy neztratila disciplínu a odhodlání být především grantovým zdrojem pro ostatní neziskové organizace, nikoliv sama pro sebe a své aktivity. Neopustila témata a cílovou skupinu, pro které byla založena, a to bez ohledu na módní vlny, které se ani naší oblasti samozřejmě nevyhýbají. Dařilo se jí a daří získávat další a často strašně obtížně získatelné finanční zdroje. Myslím, že je to především proto, že její vlastnosti, o nichž jsem hovořila, ji dělaly a doufám, že dál dělat budou, srozumitelnou, důvěryhodnou a tím i úspěšnou.

Děkuji za rozhovor.

František Hauser je nyní členem dozorčí rady NROS. Ale nebylo tomu vždycky tak. V letech, na které vzpomínáme, byl úředníkem zastoupení Evropské komise v Praze. Jeho rukama procházela grantová schémata a grantové návrhy programu Rozvoje občanské společnosti ve Phare.

V jaké pozici jste zažil počátek programu Phare tady, v České republice, respektive v Československu? Kdy to bylo?

Program Phare vznikl v roce 1989. Jeho začátek jsem vůbec nezachytil. V té době jsem se věnoval základnímu a aplikovanému lékařskému výzkumu. Naše výzkumné pracoviště vzalo za své tím, že ho jen tak zrušil jeden z dávno zapomenutých polistopadových ministrů zdravotnictví. V roce 1994 jsem pak začal pracovat na Delegaci Evropské komise v ČR. Teprve tam jsem se seznámil s programem Phare.

Kdybyste měl program Phare výstižně a krátce charakterizovat, jak byste jej popsal? Jaký byl jeho cíl?

Původně měl program poskytnout Polsku (P) a Maďarsku (H) asistenci (A) při restrukturalizaci (RE) hospodářství - PHARE. Když se ale Evropská rada v Kodani v roce 1995 rozhodla nabídnout zemím střední a východní Evropy, aby požádaly o členství v Evropské unii, změnil program Phare svoje zaměření na přípravu na členství. Úplnou přeměnu programu Phare na předvstupní finanční nástroj pak ukončily závěry Evropské rady v Lucemburku v roce 1997, kdy se spustil proces zatím posledního rozšíření Evropské unie. Od té doby program financoval rozvoj infrastruktury a institucí potřebných pro plnění povinností členských států. Poslední rozpočet programu byl pro Českou republiku v roce 2003 a jeho čerpání skončí v roce 2006.

Kdy jste se poprvé setkal s Programem rozvoje občanské společnosti v programu Phare a proč?

Vzhledem ke svému dlouholetému působení ve zdravotnictví jsem dostal nejprve na starost projekty ve zdravotnictví a sociální politice. Program Rozvoje občanské společnosti jsem převzal v roce 1995. V té době to bylo prvních 14 drobných projektů a kolega, který mi je předával, je zhodnotil slovy: „Moc práce s tím není.“

Jaký byl Váš profesní ale i osobní vztah k Programu rozvoje občanské společnosti a jak se změnil?

Zpočátku jsem bral rozvoj občanské společnosti jen jako jednu z dalších oblastí, v níž se program Phare realizuje. Tady bych chtěl ale podotknout, že „oblasti“ jsme vždy v programu Phare chápali jinak než jako rezorty, řekl bych v širších vazbách a souvislostech. Brzy jsem ale zjistil, že tahle oblast je velmi zvláštní nejen pro politiku a státní správu, ale že jsou zvláštní i lidé, kteří se tam angažují. Mají často poněkud netypické stupnice životních hodnot. Zvláštnosti Programu rozvoje občanské společnosti bylo zapotřebí mnohokrát vysvětlovat a obhajovat jak před úředníky Evropské komise, tak před partnery z české státní správy.

Jaké bylo Vaše setkání s jeho nositelem v ČR, s Nadací rozvoje občanské společnosti?

Při mých prvních kontaktech s NROS jsem měl co do činění prostě jen s další jednotkou řízení programu Phare. Právní forma „nadace“ nebyla dostatečně uzákoněná a název spíše jen intuitivně vyjadřoval administraci grantových schémat, což byla v té době málo známá činnost. Zato ale od začátku dobře fungovala. Teprve ve druhé polovině 90. let, v souvislosti se změnami v programu Phare, se začaly hledat cesty, jak vytvořit skutečnou nadaci v dnešním právním pojetí a jak

František Hauser

ji učinit udržitelnou po skončení programu Phare.

Program Phare skončil. Naplnil podle Vašeho názorů své cíle?

Protože cílem programu Phare byla příprava na plné členství v Evropské unii, dá se po vstupu do EU úspěšně argumentovat, že cíle naplnil. Během svého vývoje ale vyvíjel program Phare i svoje formy. Kromě klasických

a ve světě běžných investičních akcí a zavádění moderních metod řízení a organizace byly některé formy značně inovativní a natolik zajímavé, že se dnes využívají i v jiných programech pomoci. Jedná se zejména o twinning, zvláštní formu asistence ve státní správě, která se dnes používá např. na Balkáně a na Blízkém východě.

Děkuji Vám za rozhovor.

Následující tabulky shrnují v číslech třináctiletou realitu Phare v NROS. Pro lepší porozumění – rozpočtové linie jsou v našem chápání jednotlivé programy, grantová kola jsou v dnešní terminologii jednotlivé výzvy k podávání projektů. Jednotlivé programy byly v uplynulých 13 letech zaměřeny postupně na informační a vzdělávací aktivity NNO, aktivity NNO v oblasti sociální, zdravotní, ochrany životního prostředí, ochrany lidských práv, menšin, spotřebitelů, komunitní rozvoj, na podporu romské integrace (Dživas jekhetane), kvalitního života seniorů, začlenění vyloučených skupin do společnosti, trvalou udržitelnost NNO – fundraising a posilování kapacity NNO. Zvláštní pozornost zaslouží programy věnované informovanosti občanů o EU a přípravu NNO na vstup do Evropské unie. Zvláštní malý program byl věnován pomoci obětem povodní v roce 2002.

Tabulka č. 1: přehled alokovaných prostředků

Rozpočtová linie	Název programu	Alokace	Popis programu	Rok
CZ92-07	PHARE 1992	2 638 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	1993–1995
CZ94-04	PHARE 1994	2 000 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	1995–1997
CZ96-03-04	PHARE 1996	500 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	1997–1998
CZ97-04-01	PHARE 1997	2 500 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	1998–2000
CZ 9806	Dživas Jekhetane	2 000 000 €	Program romské integrace Dživas Jekhetane	1999–2000
B7-500	PHARE ACCESS 99	1 585 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	2001
CZ0002.01	PHARE 2000	4 000 000 €	Posílení nevládních neziskových organizací / Program romské integrace Dživas Jekhetane (realokace)	2001–2004
CZ0102.01	PHARE 2001	3 000 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	2002–2004
CZ0011	PHARE ACCESS 2000	1 670 000 €	Program rozvoje občanské společnosti	2002–2004
CZ2002/000-282.02.02	PHARE 2002	4 801 889 €	Podpora aktivního života seniorů (realokace)	2003–2005
CZ2002/000-282.02.01	PHARE 2002	2 000 000 €	Dlouhodobá udržitelnost rozvoje občanské společnosti	2003–2005
CZ2002/000-282.02.03	PHARE 2002	1 000 000 €	Obnova oblastí postižených záplavami prostřednictvím pomoci nevládních neziskových organizací	2003–2005
CZ2003/004-338.01.01	PHARE 2003	1 000 000 €	Zlepšení dlouhodobých příležitostí pro Romy	2003–2006
Celkem		28 694 889 €		

Tabulka č. 2: přehled podle grantových kol

Název programu	Popis programu	Rok	kolo	Počet podpoř. projektů	Přerozdělená částka v jednotlivých kolech
PHARE 1992 – PHARE 1997	Program rozvoje občanské společnosti	1993–2000	1.–17.	1542	260 826 489 Kč
Dživas Jekhetane	Program romské integrace Dživas Jekhetane	1999–2000	DJ 1	29	5 099 487 Kč
Dživas Jekhetane	Program romské integrace Dživas Jekhetane	1999–2000	DJ 2	46	19 831 295 Kč
Dživas Jekhetane	Program romské integrace Dživas Jekhetane	1999–2000	DJ 3	41	6 049 980 Kč
Dživas Jekhetane	Program romské integrace Dživas Jekhetane	1999–2000	DJ 4	16	1 445 868 Kč
PHARE ACCESS 99	Program rozvoje občanské společnosti	2001	1.	37	1 555 606 €
PHARE 2000	Posílení nevládních neziskových organizací / Program romské integrace Dživas Jekhetane	2001–2004	18.	45	1 521 123 €
PHARE 2000	Posílení nevládních neziskových organizací / Program romské integrace Dživas Jekhetane (realokace)	2001–2004	19.	65	2 118 248 €
PHARE ACCESS 2000	Program rozvoje občanské společnosti	2002–2004	20.	38	1 580 575 €
PHARE 2001	Program rozvoje občanské společnosti	2002–2004	21.	60	2 697 049 €
PHARE 2002	Obnova oblastí postižených záplavami prostřednictvím pomoci nevládních neziskových organizací	2003–2005	22.	14	930 000 €
PHARE 2002	Dlouhodobá udržitelnost rozvoje občanské společnosti	2003–2005	23.	56	1 850 000 €
PHARE 2002	Podpora aktivního života seniorů	2003–2005	24.	15	875 000 €
PHARE 2003	Zlepšení dlouhodobých příležitostí pro Romy	2003–2006	25.	21	925 000 €
PHARE 2002	Podpora aktivního života seniorů (realokace)	2003–2005	26.	50	3 457 123 €
Celkem				1674	293 253 119 Kč
Celkem				401	17 509 724 €

Programy Phare CZ.0002.01 a CZ.9804.06 Podpora romské integrace

Hodnocení ex-post PLS Ramboll Management, březen 2004

Hodnotitelé soudí, že koordinace mezi různými institucemi poskytujícími finanční prostředky, kterou řídila NROS, sehrála klíčovou úlohu při zajištění efektivnosti financování ze strany dotčených institucí. Dialog a koordinace také přispěli k celkové strategické ucelenosti podpory romské integrace, která plynula z různých zdrojů. Informace byly systematicky rozšiřovány a tím bylo možné se vyhnout dublování snah, které vyvíjela NROS a které vyvíjely jiné grantující instituce.

Monitorovací zpráva WM Enterprise vydaná 2. listopadu 2004

Výsledky hodnocení

NROS vybudovala výkonnou administrativní kapacitu. Zainteresovaný a vyškolený personál a jasná detailní procedurální pravidla zajišťují účinnou administraci projektů. V grantových řízeních plní NROS své úkoly manažera a finančního prostředníka vůči konečným příjemcům velmi spolehlivě a efektivně. Vyhodnocovací postupy administrovaných projektů jsou jasné a odpovídajícím způsobem dokumentované a jsou považovány za účinný způsob výběru nejlepších možných projektových návrhů. Účinná spolupráce mezi Zastoupením Evropské komise a NROS dala vzniknout výjimečně kvalitnímu partnerství. Ochota obou stran ke spolupráci nad rámec oficiálních vztahů zvýšila celkovou účinnost projektů a představuje vhodný příklad „dobré zkušenosti“ (good practice) využitelné i ostatními implementačními agenturami.

Monitorovací zpráva vydaná WM Enterprise ke dni 28. února 2005

Zpráva o průběžném hodnocení

Celkový cíl všech projektů závisí na řadě vnějších faktorů. Projekty podporované Evropskou unií pomohly mnoha dobře institucionalizovaným nevládním organizacím posílit jejich kapacitu a schopnost ucházet se o nejrůznější granty zaměřené na oblastí jejich působnosti. Nadace rozvoje občanské společnosti, která spravuje grantová schémata po mnoho let v obtížných právních podmínkách a za měnících se pravidel, si vytvořila vynikající administrativní zázemí a potřebné dovednosti a je zřejmé, že má kapacitu na to, aby v budoucnu implementovala i složitější programy.

Mnohým neziskovým organizacím v České republice podpora z Programu rozvoje občanské společnosti pomohla vskutku klíčovým způsobem. Dokládají to i následující výpovědi zástupců vybraných neziskovek, které byly často z prostředků programu Phare podpořeny i vícekrát. Komu a čemu konkrétně získané peníze v jejich případě pomohly? Co se díky nim podařilo uskutečnit? A jak tyto evropské zdroje změnily organizace samotné?

Jana Chržová, ředitelka Českého helsinského výboru

Český helsinský výbor je neziskovou organizací pro lidská práva. Je členem Mezinárodní helsinské federace pro lidská práva sdružující helsinské výbory z 39 členských zemí OBSE.

Český helsinský výbor (ČHV) byl příjemcem evropských fondů od roku 1994. V té době jsme ale zároveň získali postupně se zvyšující a opakovaný institucionální grant od Fordovy nadace, což nám umožnilo jakékoliv jiné zdroje směřovat na úzce zaměřené, specializované projekty, na projekty týkající se mezinárodní spolupráce a podpory rozvoje demokracie ve východní Evropě. Nicméně s odchodem privátních amerických nadací z našeho regionu nám Phare prostředky výrazně pomohly v přechodu na jiné zdroje financování a do určité míry i na jiný styl práce.

Na domácí půdě – tedy např. díky Phare projektům administrovaným přes NROS – jsme realizovali projekty zaměřené na specifické cílové skupiny.

Vesměs se jednalo buď o:

- poradenské projekty (právní a sociálně právní) zaměřené na specifické cílové skupiny (děti, Romové, ženy ohrožené na trhu práce, senioři, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody),
- školící projekty zaměřené na NNO či profesní skupiny (policie, soudci, učitelé, sociální pracovníci) a to v oblasti lidských práv, práv specifických skupin, nebo manažerských dovedností NNO (projekty zaměřené na posilování kapacit NNO),
- informační projekty, např. vybudování a rozvoj informačního a dokumentačního střediska ČHV, rozvoj specifických informačních služeb – např. informačního por-

tálu pro seniory, který je k dispozici na adrese www.seniiori.org

- projekty zaměřené na síťování a posilování advokačních kapacit určitých cílových skupin – např. podpora rozvoje Rad seniorů (stále existují, jsou funkční a informační podporu získávají i skrze výše zmíněný portál).

Peníze Phare výrazně pomohly k vybudování a posílení neziskového sektoru, k vybudování demokratických institucí, k podpoře spolupráce mezi NNO a dalšími subjekty

Díky Phare programům jsme hned začátkem devadesátých let navázali a prohloubili mezinárodní spolupráci jak v rámci Mezinárodní helsinské federace – IHF, tak mimo ni. ČHV také realizovalo velkou řadu nejrůznějších školících aktivit pro velmi pestré skupiny. Přínosem bylo zcela jistě zvýšení povědomí o lidských právech, fungování právního státu, právech specifických cílových skupin. To bylo důležité zejména v 90. letech, kdy se v ČR dramaticky a dlouhodobě měnila legislativa, formovaly se instituce důležité pro rozvoj demokratické a občanské společnosti. ČHV např. dlouhodobě „lboval“ za vznik instituce veřejného ochránce lidských práv. Obecně se dá říci, že peníze Phare výrazně pomohly:

- k vybudování a posílení neziskového sektoru,
- k vybudování demokratických institucí,
- k podpoře spolupráce mezi NNO a dalšími subjekty, a to jak na národní tak mezinárodní úrovni a k síťování obecně,
- a samozřejmě pomohly i v individuální práci s klienty – tedy pomohly jednotlivcům domoci se svých práv (obecně pomohly k vybudování poradenského systému na úrovni NNO, což bylo důležité zejména v době, kdy pro určité skupiny obyvatel-

stva neexistovala žádná funkční / dostupná asistenční / poradenská síť v právních a sociálně právních záležitostech).

Phare zdroje pro nás navíc zejména v 90. letech představovaly nesmírně důležitou alternativu ke státním dotacím a umožnily nám zůstat v tomto směru nezávislími.

Gabriela Hrahaňová, ředitelka občanského sdružení Athinganoi

—
Občanské sdružení Athinganoi je nezisková organizace sdružující mladé romské intelektuály a pracující zejména s romskou mládeží a v oblasti vzdělávání. Jejím cílem je zvyšování vzdělanosti romského etnika a emancipace této cílové skupiny ve společnosti.

V rámci programu Phare jsme získali podporu pro dva projekty – Jak být lepším manažerem NNO a Romaverzitas.

Byla to pro nás nesmírně cenná zkušenost s řízením takto velkých projektů, každý byl za více jak milion korun. Důležitá zkušenost se týká psaní projektu a vytváření logického rámce, tento způsob myšlení byl pro nás nový, ale protože jsme se od té doby s ním setkali několikrát, naše vlastní zkušenost nám pomáhá to zvládnout lépe. Jediným problémem bylo dofinancování aktivit, které při velkém projektu vzrůstají i do velké částky, a nám se ne vždy podařilo získat osvíceného donátora, který by chtěl podpořit romskou otázku.

Projekt Romaverzitas bylo vyzkoušení něčeho nového, nového přístupu k romským žákům středních škol, kteří se rozhodli pokračovat na vysokých školách.

Projekt pro lepší managery NNO byl pro nás také zkouškou naučení se spolupráce s dalšími profesionálními organizacemi. Podařilo se nám podchytit přibližně 10 zástupců neziskových organizací, které prošly naším projektem. Tito lidé jsou stále v neziskovém sektoru a podle rozhovorů s některými jednotlivci můžeme říci, že jim tento kurz opravdu pomohl, a to především v získání nových schopností, které mohly uplatnit například ve větší organizaci. Velkým plusem celého projektu byl reálný výstup – kniha – Jak být lepším managerem v NNO. Tuto knihu si dodnes pracovníci NNO chválí a dokonce i školicí organizace ji vidí jako velice dobrý materiál psaný srozumitelnou formou.

Projekt Romaverzitas bylo vyzkoušení něčeho nového, nového přístupu k romským žákům středních škol, kteří se rozhodli pokračovat na vysokých školách. Byli jsme moc pyšní na to, že se nám podařilo s podobným projektem uspět a nastavili jsme tak nový směr podpory. Bohužel v dalších letech nám tento projekt nevyšel a nyní je realizován jinou organizací ve větším měřítku. Nicméně práci se studenty SŠ a VŠ vidíme jako velice důležitou a i nadále se tímto směrem ubíráme.

Gabriela Hrahaňová

Jelena Silajdžič, ředitelka občanského sdružení Slovo 21

Občanské sdružení SLOVO 21 je nevládní organizace, která byla založena v roce 1999 v Praze. Základními cíli sdružení je zejména boj proti rasismu a xenofobii, ochrana lidských práv, podpora vzdělávání Romů, integrace cizinců žijících v ČR a mediální podpora minorit v České republice.

Prostředky z Phare nám pomohly realizovat projekty ve dvou oblastech, kterými se zabýváme. Jednou je romská otázka a tou druhou integrace cizinců v České republice. Pokud jde o romské téma, získali jsme podporu pro několik konkrétních projektů. Jedním z nich byla příprava romských středoškoláků na přijímací zkoušky na vysoké školy. Celkem se asi 100 studentů v celé České republice připravovalo a 42 se dostalo, myslím, že to je výborný výsledek! Díky pomoci z Phare programu jsme navázali výbornou spolupráci se středními školami, vysokými školami a vytvořili jsme opravdu dobrou síť, kterou teď může využívat nejen o.s. Slovo 21, ale i další organizace, sdružení a instituce, které se zabývají vzděláváním Romů. Phare bylo základem, bází, na které jsme mohli stavět dál.

Světový romský festival Khamoro, který organizujeme, byl z programu Phare podpořen dvakrát. Nejde jen o hudební nebo kulturní festival. V rámci Khamora probíhají odborné semináře, workshopy za účasti domácích expertů, ale i odborníků a hostů z celého světa, zejména samozřejmě z Evropy. Díky Phare Khamoro přežilo dva ročníky a bez těch peněz by se zkrátka nekonalo. Právě nyní nám chybí podobný zdroj a tak trochu nevíme, jak dál.

Dalším projektem byla mezinárodní letní romská škola. Jdeme dlouhou cestou. Jde

o letní školu, která má za cíl dát dohromady mladé Romy z Evropy, kteří se scházejí v České republice.

Pokud jde o romskou komunitu, chci zdůraznit ještě ženskou romskou skupinu Manuše. V romštině to znamená ženy. Dnes má Manuše asi 100 členek v celé republice a dělají skvělé věci – jak vzdělávací, tak kulturní, ženy samy pracují jako lektorky, organizují si kurzy angličtiny, jak jít na pohovor, jak získat práci, jak vypadat apod. V době, kdy jsme s Manuše teprve začínali, měla podpora Phare klíčový význam. Vždyť víme, jaké postavení mají ženy ve společnosti. A romská žena je diskriminovaná třikrát. Jako žena, jako Romka a pak ještě v rámci své rodiny má problémy.

Světový romský festival Khamoro, který organizujeme, byl z programu Phare podpořen dvakrát. Nejde jen o hudební nebo kulturní festival. V rámci Khamora probíhají odborné semináře, workshopy.

Kromě romských projektů se zabýváme také integrací cizinců. V ČR je to stále poměrně nová oblast, jejíž důležitost si mnozí ještě neuvědomují. Z programu Phare byl podpořena jedna z prvních našich aktivit v této oblasti. Uspořádali jsme v Praze velkou mezinárodní konferenci za účasti 14 států. Byl to obrovský impulz – tomuto tématu se dnes nevěnujeme pouze my, zabývají se jím i další organizace. Pomoc z Phare byla opět nesmírně důležitá.

Podpora z Phare, která není malá ve srovnání s jinými zdroji, včetně státního rozpočtu, umožnila, abychom se za prvé posílili personálně – abychom měli lidi, kteří hovoří několika jazyky, kteří mají vědomosti, jež jsou pro nás předpokladem zdárných výsledků. Umožnila nám vybudovat základ. Mohli

Jelena Silajdžič

jsme se vyvíjet dál, mohli jsme profilovat naše aktivity, navazovat kontakty apod. No a pak nás praxe s Phare předpřipravila na velmi komplikovaný proces získávání peněz ze strukturálních fondů. Byl to krok navíc, který umožnil, abychom se mohli naučit něco nového, abychom se kvalifikovali pro ještě obtížnější získávání zdrojů z Evropské unie.

Petra Francová, bývalá ředitelka o. s. Asociace občanských poraden

Asociace občanských sdružuje zhruba 40 poraden z celé České republiky. Zabývají se všeobecným, bezplatným poradenstvím o právech a povinnostech občanů. Poradny mají spolehlivé informační zázemí a na základě jimi poskytnutých informací se pak lidé sami rozhodují.

V roce 1997 vznikla Asociace a rovnou i standardy, především díky ohromné pomoci z britského Know-how fondu, který vše finančně podporoval. První grant od NROS jsme získali v roce 1998. Tyto peníze se velmi významně zasloužily o to, že vůbec bylo možné celý systém vybudovat. Bez zdrojů z NROS by se to zkrátka nepovedlo. Byla to jasná podpora jak pro zastřešující organizaci, tak pro jednotlivé poradny. Systém se dobudovával a vylepšoval postupně. Peníze šly hodně na školení, měli jsme projekt na posílení fundraisingu – tedy samofinancování – jednotlivých poraden. Platila se z toho i propagace. Peníze z Phare byly velice, velice podstatné a bez nich by to byl asi kvalitativně nebetyčný rozdíl.

NROS pomohla vychovat spoustu organizací v tom, jak projekty administrovat, byla vždycky převodovou pákou mezi penězi nahoře a potřebami neziskovek.

Poradny se naučily účtovat, pracovat s evropskými penězi a přejít na dnešní systém – žádat u Evropského sociálního fondu. Tehdy se nám zdálo, že žádat o peníze z Phare je nesmírně složité. Dnes je vidět, že to nebylo nic oproti současné situaci. NROS pomohla vychovat spoustu organizací v tom, jak projekty administrovat.

NROS byla vždycky převodovou pákou mezi penězi nahoře a potřebami neziskovek. Snažila se vyhovět reálným potřebám terénu, ale musela respektovat zadání Evropské komise. Jako bývalá žadatelka si vzpomínám na situaci, kdy přišel romský program, ale organizace potřebovaly peníze na svou práci. Hodně jsme debatovali o tom, nakolik je dobré žádat o peníze pro Romy, abychom se příliš neodchýlili od našeho poslání. Aby zkrátka najednou spousta z nás nezačala dělat něco jiného, než chce, jenom proto, abychom se užívali. To je běžný problém, který řeší spousta organizací.

Petra Francová

**Terezie Hradilková, ředitelka o. s.
Společnost pro ranou péči**

Občanské sdružení Společnost pro ranou péči je nestátní organizace, která poskytuje odborné služby rané péče, podporu a pomoc rodinám, ve kterých se narodilo dítě se zrakovým nebo i s kombinovaným postižením. Posláním společnosti je také hájit práva rodičů dětí s postižením a prosazovat zakotvení rané péče jako služby a oboru.

Peníze z Phare programu pomohly v našem případě především obhajobě oboru rané péče a jejímu etablování v ČR, rozvoji profesionality oboru a terénním službám vůbec. Vlastně se tedy podílely velmi zásadně na deinstitucionalizačních tendencích v sociálních službách, informovanosti o dobré praxi i legislativě v oblasti rané péče v zemích Evropské unie.

Finance pomohly jak naší Společnosti pro ranou péči, tak i dalším poskytovatelům rané péče v ČR, rodičům-klientům rané péče, studentům, kteří se o obor zajímají a nemají dostatek literatury, odborníkům z jiných oborů porozumět potřebám rodin dětí s postižením a mezioborovým vztahům.

Finance z Phare byly určitě rozhodujícím zdrojem pro rozvoj naší organizace ve velmi důležité fázi jejího vývoje. A to v přechodu k profesionální, vnitřně strukturované organizaci. Z občanského sdružení, zaměřeného na pomoc několika stovkám konkrétních rodin, se stala organizace, která definovala pravidla (standarty rané péče). Stala se také zájemcem pro studium oboru (založili jsme knihovnu a vydáváme publikace) a poskytovatelem informací o terénní službě (uspořádali jsme první mezirezortní setkání a vydali publikaci o rané péči v zemích EU). Vyjmenované aktivity byly realizovány právě

z fondů Phare a musím říci, že všechny projekty, na které jsme z Phare získali finance, byly mimořádně úspěšné. Z jejich výsledků dosud profitujeme nejen my, ale i celý obor rané péče a její poskytovatelé v celé ČR.

Peníze z Phare programu pomohly především obhajobě oboru rané péče a jejímu etablování v ČR, rozvoji profesionality oboru a terénním službám vůbec.

Díky podpoře z Phare jsme se mohli rozrůst, zvýšit vlastní kapacity. V době, kdy jsme se osamostatnili od svépomocné organizace nevidomých (SONS) a organizace byla zahlcená žádostmi o pomoc od klientů, stačili státní dotace tak na poskytování existujících služeb stávajícím klientům. A přitom to byl čas, kdy již vznikala zákon o sociálních službách.

O efektivitě, hospodárnosti a etickém aspektu terénních služeb do rodiny se nejen nevědělo, ale stále o tomto tématu pochybovala spousta úředníků a odborníků. Finance z Phare nám umožnily zabezpečit projekty, zaměřené na obhajobu oboru a na posílení naší kapacity pro činnosti směrem ven.

V současné době se výsledky projektů podpořených z programu Phare stále vracejí (a jsem přesvědčená, že nejen naší organizaci), protože informovanost o oboru, posílení jeho prestiže, vzájemná spolupráce poskytovatelů rané péče atd., to vše se projevuje nejen v oblasti finančních zdrojů, ale především na přístupu k rodinám dětí s postižením.

Alena Králíková, ředitelka Gender Studies, o. p. s.

Gender Studies, o. p. s. je neziskovou organizací, která slouží především jako informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti. Cílem organizace je shromažďovat a dále zpracovávat a rozšiřovat informace související s genderovou tematikou. Také provozuje knihovnu obsahující množství publikací a materiálů k feminismu, gender studies, právům žen a mužů atp.

Naše organizace získala z programu Phare finanční podporu na tři projekty. Jako první bych ráda zmínila „Paměť žen“. Podpora obdržena v roce 1998 nám umožnila pokrýt celoroční práci projektového týmu, realizaci desítek rozhovorů, jejich přepis, uspořádání několika pracovních seminářů a workshopů, vydání II. dílu publikace rozhovorů Všechny naše věceřsky a uspořádání mezinárodního semináře, vůbec prvního, věnovaného problematice oral-history v ČR. Jediným negativem spolupráce s NROS byla skutečnost, že 20 % grantu jsme obdrželi s více než ročním zpožděním.

Na projekt „Prohloubení informovanosti odborné veřejnosti v oblasti rovných příležitostí žen a mužů“ jsme získali podporu v roce 2002. To nám umožnilo vytvořit tým školitelů a školitelek v oblasti rovných příležitostí a gender mainstreamingu - většina z nich působí v dané oblasti dodnes a pomohlo nastavit hodnotící kritéria pro aktivity určené odborné veřejnosti z řad státní správy, samosprávy a školství. V rámci projektu proběhlo 20 školení určených lidem činným ve státní správě, školství a médiích a aktivně participujících na veřejném životě. Zároveň vyšel Slovník základních pojmů gender a rovné příležitosti.

Alena Králíková

Vedením seminářů v regionech ČR jsme rozšířili povědomí o existenci a aktivitách Gender Studies, o. p. s. i mimo Prahu a navázali jsme cenné kontakty s řadou neziskových organizací, z nichž některé se výhradně nezaměřují na genderovou tematiku, ale chtějí s námi do budoucna spolupracovat na podobném typu informačních a vzdělávacích projektů.

V neposlední řadě grant z programu Phare pomohl naší organizaci lépe se zorientovat v procesu získávání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Stal se tak pro nás prostředníkem k užšímu seznámení a k přípravě na využití strukturálních fondů EU.

V roce 2002 jsme z prostředků Phare získali podporu i pro dvouletý projekt s názvem „Vytváření dárcovského prostředí pro ženskou problematiku mezi zahraničními investory v ČR“. V jeho rámci jsme kromě jiného vydali elektronický zpravodaj „Rovné příležitosti do firem“, uspořádali mezinárodní konferenci „Role rovných příležitostí pro ženy a muže v prosperitě podniku“, uspořádali průzkum mezi zahraničními investory v ČR, který zmapoval problematiku rovných příležitostí žen a mužů v českém firemním prostředí a odhalil jak problémy, tak příklady dobré praxe.

Grant z programu Phare pomohl naší organizaci lépe se zorientovat v procesu získávání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Stal se tak pro nás prostředníkem k přípravě na využití strukturálních fondů EU.

Stěžejní důraz byl v projektu kladen na prosazování rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce, především v podni-

katelském sektoru. Projekt napomohl implementaci politiky rovných příležitostí do struktur firem působících v ČR a zároveň přispěl k profilování Gender Studies – do značné míry určil cíle našich dalších aktivit – a ke spolupráci naší organizace s privátním sektorem.

Podpora ze zdrojů Phare hodně přispěla k institucionalizaci naší organizace, k její udržitelnosti.

Karel Holomek, čestný předseda a šéfredaktor Romano hangos, o. s. Společenství Romů na Moravě

Společenství Romů na Moravě bylo založeno v roce 1991 jako občanské sdružení podporující integraci Romů do společnosti. Základní organizace pracují vedle ústřední brněnské organizace v dalších šesti moravských městech. Celkově společenství sdružuje 1 857 členů. Organizace se soustředí zejména na rozvoj vzdělanosti romských dětí a mládeže, podporu romské kultury a ochranu lidských práv. Od roku 1999 vydává romský čtrnáctideník Romano hangos.

Pomoc NROS naší organizaci byla naprosto zásadní, přestože nebyla jediná. Sehrála však rozhodující úlohu při rozvoji naší nevládní romské organizace, která se z malé a nevýznamné organizace mohla rozvíjet dále, do větší šíře. Od roku 2000 do současnosti jsme na různé projekty obdrželi více než 8 milionů korun.

Činíme si ambice naplňovat program integrace Romů do společnosti v širších souvislostech než jen tak, že bychom si vybrali pouze jedno téma. To není ani docela dobře možné, protože všechno souvisí se vším a některým

oblastem se není možno vyhnout. Jde o lidská práva, mimoškolní výchovu a vzdělávání prostřednictvím bezprahových center, kulturu a budování identity Romů, vydavatelskou činnost.

Peníze nám pomohly vydávat romské periodikum, obhajovat lidská práva, budovat komunitní centra dětí a mládeže a zabezpečit terénní a sociální práci v programu eliminace (vylučování) romské komunity ze života společnosti.

Podpora vydávání Romano hangos umožnila v roce 2003 změnit periodicitu ze čtrnáctideníku na týdeník a tím dosáhnout skutečně aktuálního zpravodajství politického a společenského.

Co se týče obhajoby lidských práv, zahrnujeme sem i podporu naší právní a sociální poradny, která se zaměřovala na zvyšování velmi nízkého právního vědomí našich ponejvíce romských klientů, ale často i na podporu těchto klientů v oblasti bytové politiky.

Program dostupnosti bydlení nám umožnil účinnější a efektivnější spolupráci se samosprávami různých měst, kde často zástupci naší organizace marně navrhovali jiné způsoby řešení než ten, který samosprávy hlava nehlava soudní cestou prosazovaly

Pokud jde o terénní a sociální práci, je to jeden z nejúčinnějších prostředků naplňujících program integrace Romů do společnosti. Tuto práci můžeme konat efektivněji i díky předcházející podpoře NROS z prostředků Phare.

a prosazují, tj. proces ghettoizace. Podpora tohoto programu umožnila ukázat jinou cestu – schůdnější, humánnější a efektivnější.

Přístup NROS, který je nutno zvláště ocenit, byl v tomto směru příkladně pružný,

Karel Holomek

když v rámci tohoto projektu byly vyčleněny prostředky na konkrétní zlepšení bytového fondu těch nejhůře postižených klientů.

Podpora budování komunitních center dětí a mládeže se týkala dvou z celkového počtu osmi našich center. Investiční dotace ve výši téměř 1 mil. Kč například umožnila zrekonstruovat centrum ve Šternberku, které se stalo skutečně moderním centrem na úrovni a je permanentně využíváno mj. i jako romská školka. Ostatní centra byla podpořena projektem zaměřeným na vzdělávání romských dětí v rámci mimoškolní výchovy a stala se také neformálními centry shromažďování dospělé romské populace při řešení nejruznějších problémů, které se v lokalitách vyskytují.

Pokud jde o terénní a sociální práci, je to jeden z neúčinnějších prostředků naplňujících program integrace Romů do společnosti. Tuto práci můžeme konat efektivněji i díky předcházející podpoře NROS z prostředků Phare.

Díky prostředkům Phare získaným přes NROS mohla naše organizace vybudovat materiální základnu pro plnění projektů a získala tak i celkem slušnou záruku trvalé udržitelnosti. Nyní mají tyto peníze nahradit zdroje z Evropské unie, což nebude vůbec jednoduché.

Šárka Nekudová, ředitelka o. s. Ekologický právní servis

Ekologický právní servis je nevládní nezisková organizace právníků, kteří chtějí právo využívat k prosazování veřejných zájmů. Cílem je eliminovat případy nezákonného a nekorektního rozhodování úřadů ve věcech ochrany životního prostředí a lidských práv, pomáhat lidem v přístupu k soudům.

Šárka Nekudová

Naše organizace získala z prostředků Phare podporu na množství různých projektů. Také díky nim jsme se mohli od počátku existence organizace věnovat hlavnímu cíli – poskytování bezplatného právního poradenství neziskovým organizacím, občanům a obcím. Tato služba byla a je v neziskovém sektoru stále nedostatková a žádaná.

Peníze z Phare zajistily, že lidé a organizace, pro které by jinak bylo právní poradenství nedostupné, měli možnost posílit své aktivity také o profesionální právní servis. Jejich pozice se tak alespoň částečně vyrovnala s jinak silnějšími subjekty, jako jsou velké firmy a státní úřady, které si mohou kvalitní právní servis finančně dovolit daleko snadněji.

Díky zdrojům z Phare jsme se mohli zaměřit i na snahu o dosažení systémovějších změn – na ovlivňování legislativy ve prospěch větší účasti veřejnosti v procesu rozhodování a celkové transparentnosti výkonu veřejné moci v ČR. Program Phare podpořil rozvoj našich vzdělávacích a publikačních aktivit. EPS tak mohl připravovat podrobné připomínky, které využíval sám nebo je poskytoval jiným nevládním organizacím pro jejich legislativní kampaně. Připomínkování připravovaných právních předpisů ze strany nevládních neziskových organizací se dostalo po právní stránce na vyšší odbornou úroveň a připomínky NNO nemohly být tak snadno odmítány s poukazem na jejich právní nedostatky. Legislativní debaty se tak mohly mnohem častěji zaměřit na věcnou podstatu problému.

Připomínkování připravovaných právních předpisů ze strany nevládních neziskových organizací se dostalo po právní stránce na vyšší odbornou úroveň a připomínky NNO nemohly být tak snadno odmítány s poukazem na jejich právní nedostatky.

Projekty financované z Phare programu nám také umožnily rozšířit své služby z oblasti čistě environmentální i na oblast ochrany lidských práv a prosazování principů dobré správy. EPS tak mohl začít působit také při ochraně proti domácímu násilí nebo diskriminaci. Tyto čistě lidskoprávní aktivity posléze i s podporou Phare přešly pod nově vytvořenou organizaci Liga lidských práv.

Věduna Bubleová, ředitelka o. s., Středisko náhradní rodinné péče

Středisko náhradní rodinné péče je občanským sdružením, které působí od roku 1994 a pomáhá opuštěným dětem se zvláštními zdravotními a sociálními potřebami a novým náhradním rodinám.

Naše organizace Středisko náhradní rodinné péče vznikla před 12 lety u nás doma na balkoně. Jako stovky vznikajících neziskových organizací jsme neměli – kromě svých idejí, našeho společného přátelství a víry, že můžeme něco dobrého v té době udělat, a jednoho psacího stroje – vlastně nic, kde a na čem by se dalo pracovat. Tak jsme přišli do – tenkrát rok nové organizace NROS, která začínala pomáhat nestátním organizacím. A tam jsme se vlastně – díky ochotě, vstřícnosti a profesionalitě – pokud si dobře pamatuji – tehdy tří zaměstnanců – dozvěděli, že vlastně můžeme napsat projekt, jak ho můžeme napsat a co k tomu potřebujeme. Pak jsme chodili na konzultace a upravovali náš první projekt do té doby, než získal takovou podobu, kterou jsme mohli předložit k projednání. Po schvalovacím řízení nám byl přidělen náš první grant, který nám umožnil přijmout dva zaměstnance, získat malou kancelář, pořídit si stůl, židle, telefon a první počítač!

Díky NROS jsme začali navštěvovat různé kurzy a školení, kde nás učili, jak psát projekty, jak účtovat v neziskovém sektoru, jak

propagovat své ideje, jak se o sebe a další postarat a další nám v té době zcela neznámé věci. Byly to moc dobré začátky a mnoho nám tak NROS pomohla.

Pak přišly další roky a my jsme začali podávat projekty a žádosti o granty na další různé nadace a ministerstva. Po dalších zkušenostech a vzdělávání jsme si dokonce troufli společně se slovenskými partnery na velký, dvouletý projekt do Bruselu, který jsme získali.

Od NROS jsme získali i v dalších letech významnou finanční podporu na projekty, které řešily např. problematiku sociálního osíření u nás, osvětovou a propagační činnost - vydávání časopisu Náhradní rodinná péče, vydání Publikace pro náhradní rodiče, zřízení webových stránek, vzdělávání našich zaměstnanců, problematiku romských dětí v náhradních rodinách, prevenci sociálního osíření, konkrétní problémy dětí v ústavních zařízeních, dobrovolnické aktivity pro děti z dětských domovů a další.

Peníze pomáhaly zejména naší cílové skupině a tou jsou konkrétní opuštěné a znevýhodněné děti, které vyrůstají mimo vlastní rodinu. Tato pomoc byla – jak ostatně vidíte z názvů jednotlivých projektů – namířena přímo k podpoře a zlepšení konkrétních podmínek či osudů těchto dětí, potencionálním žadatelům o ně a následné pomoci novým náhradním rodinám.

Projekty, které NROS podpořila, byly převážně zcela nové, přinášely nový pohled na daný problém a nabízely nové metody práce a řešení. Díky tomu např. vznikl podpůrný systém pomoci novým náhradním rodinám a mnoho opuštěných dětí se závažnými zdravotními a sociálními handicapami našlo svůj nový domov. Např. podpořením nového časopisu pro NRP se mohla odborná i laická veřejnost dovídat o problematice ohrožených dětí u nás a možnostech, jak jim pomoci. Rovněž tak publikace, které díky NROS vyšly byly zcela ojedinělé, potřebné a mají za sebou již 4. vydání, protože jsou významnou pomocí na cestě za náhradním rodičovstvím

Věduna Bubleová

a nikdo s nimi dosud nepřišel. Mohla bych mluvit i o dalších programech a projektech, které díky finanční, ale i morální podpoře lidí z NROS vznikly a pomáhají.

Většinu projektů dosud stále realizujeme, mají své místo v systému sociálních služeb i na mezinárodní úrovni. Některé další, které jsme s pomocí NROS začali, řeší jiné organi-

zace, které jsme i zakládali s dalšími kolegy. Jsem moc ráda, že se je daří udržet, rozvíjet a dále prosazovat.

Všem v NROS moc děkuji za celé Středisko náhradní rodinné péče a přeji spoustu sil, dobrých lidí a elánu pro další rozvoj neziskového sektoru u nás!

Jak bylo uvedeno v předešlých kapitolách, úkolem NROS bylo přispět prostřednictvím prostředků Phare k budování občanské společnosti v České republice. NROS tento svůj úkol úspěšně splnila a získala přitom důležité postavení v českém neziskovém sektoru a velmi dobré know-how v oblasti regrantování evropských prostředků. Toto výjimečné postavení se podařilo NROS po vstupu do Evropské unie zúročit ve prospěch dalšího rozvoje občanské společnosti, a to hned několika způsoby.

Novým členským státům byla dána možnost využívat prostředky Transition Facility, které jsou určeny na dorovnání některých nedostatků, které tyto nově vstoupivší země nestihly do doby svého vstupu do Evropské unie odstranit a které byly zaznamenány v tzv. Joint Monitoring Report (Společná monitorovací zpráva) vydané Evropskou komisí v době našeho přistoupení. Na tyto prostředky se ještě vztahuje režim Phare, který je ale upraven podle národní legislativy. NROS, která se o tyto prostředky mohla ucházet díky získání akreditace EDIS, předložila prostřednictvím Centra pro zahraniční pomoc Ministerstva financí dvě projektové fiše (zjednodušeně řečeno velké projekty podávané přímo na Komisi) na téma posílení činnosti NNO v oblasti spotřebitelství a posílení činnosti tzv. „hlídacích“ NNO (anglicky se tomu říká „watchdog“).

NROS se jako jediné organizaci ze všech stře-doevropských zemí podařilo získat prostředky Transition Facility na regrantování pro NNO. Velmi důležité je to, že se nadaci podařilo získat peníze na aktivity, v nichž NNO hrají roli hlídače zájmů širší veřejnosti a na které se vždy nejhůře shánějí peníze.

NROS má tedy v současné době na starosti dva programy financované z prostředků Transition Facility – jedním z nich je

Zvyšování efektivity činnosti NNO na ochranu spotřebitelů a druhým je Posilování činnosti NNO monitorujících a prosazujících zájmy občanů. V obou programech se uskutečnily dvě výzvy a byly rozděleny všechny prostředky. Nyní začíná realizace projektů podpořených v druhé výzvě. Program NNO se liší od dalších programů směřujících k ochraně spotřebitele zejména v tom, že spotřebitelství je v pojetí NROS chápáno velmi široce a patří sem kromě klasického vymezení práv spotřebitelů také práva pacientů nebo klientů sociálních služeb a poradenství lidem, kteří zabředli do dluhů. Program týkající se monitorování a prosazování zájmů občanů podporuje tři okruhy činností – boj proti diskriminaci, boj proti korupci a ochranu životního prostředí.

Kromě dvou výše uvedených programů se NROS podařilo získat prostředky na program podporující antidiskriminační legislativu a zavedení antidiskriminačního zákona. V době přípravy této brožury jedná Evropská komise o schválení další projektové fiše předložené nadací, která se týká podpory mimoškolních aktivit romských dětí a mládeže, jež by posílily jejich sebevědomí a přispěly by k jejich lepšímu začlenění do společnosti. To, že se z programu Transition Facility podařilo získat téměř 4 miliony EUR na pod-

poru neziskového sektoru v České republice, je jednoznačnou zásluhou NROS a bez její velké aktivity a předešlých zkušeností z Phare by se tak nestalo.

Česká republika získala možnost se vstupem do Evropské unie využívat strukturální fondy a bylo nutné hledat možnost, jak tyto nové zdroje využít ve prospěch neziskového sektoru. Společným úsilím mnoha institucí, včetně NROS, se České republice jako jediné z nových členských států podařilo získat globální granty financované z Evropského sociálního fondu pro posílení kapacity NNO působících v oblasti sociálních služeb. Evropská komise tomu zprvu nebyla nakloněná, rozhodujícím argumentem pro schválení globálních grantů ale nakonec byly velké zkušenosti NROS s přerozdělováním prostředků Phare. Z toho důvodu byla NROS rovnou uvedena jako tzv. zprostředkující subjekt, tj. ten, kdo má správu obou těchto globálních grantů na starosti. Původní ideou všech zúčastněných bylo to, že globální granty budou administrativně mnohem méně náročné než tzv. hlavní proud a že to bude i pro malé a nezkušené organizace způsob, jak se naučit spravovat projekty financované ze strukturálních fondů. Bohužel se tento původní záměr při tvorbě konkrétních pravidel vytratil, a i když jsou globální granty pořád jednodušší než ostatní části programů financovaných z Evropského sociálního

fondu, jedná se pouze o dílčí zjednodušení. Přestože je režim strukturálních fondů dost odlišný od režimu Phare, řadu dobrých zkušeností a vyzkoušených postupů se podařilo nadaci přenést i do procesu administrace globálních grantů.

Další důležitou oblastí, v níž se podaří zúročit zkušenosti, které NROS získala z Phare, je správa tzv. Blokového grantu s názvem Fond pro nevládní neziskové organizace. Jedná se o prostředky Finančních mechanismů Norska a Evropského hospodářského prostoru, vyčleněné pro rozvoj neziskového sektoru, jejichž správu získala NROS jako veřejnou zakázku.

Před NROS se tak za pár roků uzavře etapa tzv. „postPhare“, tj. Transition Facility a tyto zkušenosti částečně využije při rozdělování prostředků z Blokového grantu. Nadace zvažuje možnost přenosu těchto zkušeností do nových předstupních zemí v partnerství se sesterskými organizacemi, kde Phare ještě běží a kde se připravují na strukturální fondy. Tím by došlo k završení cesty jedním směrem. V domácím prostředí NROS neustále hledá možnosti, jak transformovat zkušenosti nabyté z Phare do nových smysluplných programů a aktivit, které přispějí k rozvoji občanské společnosti v České republice.

Rozhodnutí o udělení EDIS 2004–2006 / 8. 12. 2004 vydala Evropská komise rozhodnutí o udělení EDIS (Rozšířeného decentralizovaného implementačního systému) České republice pro implementaci předvstupního nástroje Phare. Jako jediná NNO v České republice tuto akreditaci získala právě NROS.

Závěrem pár slov, řečených v průběhu programu Phare:

„Česká republika začala uskutečňovat významný projekt. Vstup do EU přinese zásadní změny organizace české společnosti, práva, hospodářského života země. Phare přispívá k tomuto významnému úkolu. Během uplynulých 10 let poskytl program Phare poradenské služby, vzdělávací možnosti, technické a jiné zařízení a vybavení i přímé investice ve všech oblastech hospodářského a společenského života. Až budou historici v budoucnu zkoumat těchto 10 let změn, nepřekvapilo by mě, kdyby došli k závěru, že bez Phare by Česká republika nemohla do Evropské unie vstoupit tak rychle.“

Ramiro Cibrian, velvyslanec Komise Evropské unie v České republice v letech 1999–2003
Podpora Evropské unie v České republice, Program Phare v letech 1990–2000, Praha 2001

Zaměstnanci programu Phare:

	1993	1994	1995
	Alena Huptychová	Alena Huptychová	Alena Huptychová
	Hana Šilhánová	Hana Šilhánová	Hana Šilhánová
	Lucie Štroblová	Lucie Štroblová	Lucie Štroblová
		Marie Marešová	Marie Marešová
			Eva Fuchsová
			Miloš Kužvart
1996	1997	1998	1999
Hana Šilhánová	Hana Šilhánová	Hana Šilhánová	Hana Šilhánová
Lucie Štroblová	Lucie Štroblová	Lucie Štroblová	Madeleine Kelly
Eva Fuchsová	Madeleine Kelly	Madeleine Kelly	Petr Bártů
Madeleine Kelly	Dana Oujezdská	Dana Oujezdská	Ivan Fiala
Dana Oujezdská	Helena Vostradovská	Helena Vostradovská	Radim Burkoň
Helena Vostradovská	Irena Zemánková	Irena Zemánková	Tereza Chrbolková
Irena Zemánková	Petr Bártů	Petr Bártů	Barbora Hrdličková
Iva Kuchařová	Ludmila Hasmanová	Ludmila Hasmanová	Jan Křečan
Jane-Frances Kelly	Leila Goulliová	Leila Goulliová	Tomáš Groh
Pavla Furdzová			Bojan Šuh
Jakub Čtvrtník			Olga Jirasová
Lucie Sekaninová			
2001	2002	2003	2004
Hana Šilhánová	Hana Šilhánová	Hana Šilhánová	Hana Šilhánová
Ivan Fiala	Ivan Fiala	Ivan Fiala	Ivan Fiala
Radim Burkoň	Radim Burkoň	Radim Burkoň	Radim Burkoň
Tereza Chrbolková	Tereza Chrbolková	Tereza Chrbolková	Tomáš Groh
Barbora Hrdličková	Tomáš Groh	Tomáš Groh	Bojan Šuh
Bojan Šuh	Bojan Šuh	Bojan Šuh	Alexandra McGehee
Tomáš Groh	Alexandra Melušová	Alexandra Melušová	Kateřina Dvořáková
Alexandra Melušová	Kateřina Dvořáková	Kateřina Dvořáková	Ladislava Šebestová
Kateřina Dvořáková	Jana Pastorková	Jana Pastorková	Tomáš Zákavský
Jana Pastorková	Ladislava Táborová	Ladislava Táborová	Marie Pavlíková
Marie Michlová	Tomáš Zákavský	Tomáš Zákavský	Emil Zálepa
		Marie Pavlíková	Petra Francová
		Emil Zálepa	Petra Humlová
			Eva Látalová
			Štěpánka Gray
			Marková
			Kateřina Kotasová
2005			
Hana Šilhánová			
Ivan Fiala			
Tomáš Groh			
Bojan Šuh			
Alexandra McGehee			
Kateřina Dvořáková			
Ladislava Šebestová			
Tomáš Zákavský			
Marie Pavlíková			
Emil Zálepa			
Petra Francová			
Petra Humlová			
Eva Látalová			
Štěpánka Gray			
Marková			
Kateřina Kotasová			
Iva Teichmannová			
Daniela Krejsová			
Hana Frištenská			
Jana Trombiková			
Jan Látal			
Martina Jakubův			

Phare a jeho lidé 1999

Phare a jeho lidé 2005

Členové Správní rady NROS

1996

Josef Alán
 Andrej Gjurič
 Hana Frištenská
 Jiřina Hanušová
 Petr Pajas
 Olga Stankovičová
 Lenka Setek
 -Synáčová
 Jiřina Šiklová
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf

2001

Josef Alán
 Olga Stankovičová
 Jiřina Šiklová
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf
 Robert Tamchyna
 Helena Dluhošová
 Pavel Rozsypal
 Ladislav Čerych

1997

Josef Alán
 Jiřina Hanušová
 Lenka Setek
 -Synáčová
 Olga Stankovičová
 Jiřina Šiklová
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf

2002

Josef Alán
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf
 Robert Tamchyna
 Helena Dluhošová
 Pavel Rozsypal
 Ladislav Čerych
 Renata Elhenická
 Martin Fuk

1993

Jiřina Hanušová
 Dagmar Havlová
 Štěpán Müller
 Erazim Kohák
 Miroslav Pospíšil
 Borek Severa
 Josef Vavroušek
 Hana Frištenská
 Jiřina Šiklová

1998

Josef Alán
 Jiřina Hanušová
 Lenka Setek
 -Synáčová
 Olga Stankovičová
 Jiřina Šiklová
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf

2003

Jiří Volf
 Pavel Rozsypal
 Helena Dluhošová
 Josef Alán
 Eva Vavroušková
 Robert Tamchyna
 Ladislav Čerych
 Renata Elhenická
 Martin Fuk

1994

Jiřina Hanušová
 Hana Frištenská
 Petr Pajas
 Olga Stankovičová
 Josef Vavroušek
 Alena Huptychová
 Borek Severa
 Jiřina Šiklová
 Andrej Gjurič
 Josef Alán

1999

Josef Alán
 Olga Stankovičová
 Jiřina Šiklová
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf
 Robert Tamchyna
 Helena Dluhošová

2004

Jiří Volf
 Pavel Rozsypal
 Helena Dluhošová
 Josef Alán
 Eva Vavroušková
 Robert Tamchyna
 Ladislav Čerych
 Renata Elhenická
 Martin Fuk

1995

Jiřina Hanušová
 Hana Frištenská
 Eva Vavroušková
 Josef Alán
 Alena Huptychová
 Petr Pajas
 Jiřina Šiklová
 Olga Stankovičová
 Andrej Gjurič

2000

Josef Alán
 Olga Stankovičová
 Jiřina Šiklová
 Eva Vavroušková
 Jiří Volf
 Robert Tamchyna
 Helena Dluhošová

2005

Pavel Rozsypal
 Josef Alán
 Helena Dluhošová
 Renata Elhenická
 Ladislav Čerych
 Martin Fuk
 Anna Šabatová
 Eva Vavroušková
 Robert Tamchyna

Členové Dozorčí rady

	1998	1999	2000
	Helena Dluhošová Olga Nováková Zdeněk Vaněk	Olga Nováková Zdeněk Vaněk Hana Frištenská	Olga Nováková Zdeněk Vaněk Hana Frištenská
2001	2002	2003	2004
Olga Nováková Zdeněk Vaněk Hana Frištenská	Olga Nováková Zdeněk Vaněk Hana Frištenská	Olga Nováková Zdeněk Vaněk Hana Frištenská	Olga Nováková Zdeněk Vaněk Hana Frištenská
2005			
Olga Nováková František Hauser Zdeněk Vaněk			

Část členů SR NROS, 1997

Členové SR NROS 2005, P. Rozsypal, E. Vavroušková, M. Fuk, A. Šabatová, R. Tamchyna, H. Dluhošová, J. Alán, L. Čerych

13 let na společné cestě

Vydala Nadace rozvoje občanské společnosti,

Vydání první

Praha 2006

Autoři

Hana Šilhánová

Hana Frištenská

Lucie Vopálenská

Bojan Šuh

Petra Francová

Lamis Abdalla

Jana Trombiková

grafická úprava: department of Design

tisk: tiskárna Hugo

